

Nr 33.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om försäkringsavtal m. m. given Stockholms slott den 11 januari 1927.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om försäkringsavtal;
- 2) lag angående införande av lagen om försäkringsavtal;
- 3) lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal;
- 4) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;
- 5) lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 6) lag om tillägg till 12 § i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomt-rätt och vattenfallsrätt;
- 7) lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister; samt
- 8) lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

GUSTAF.

Johan C. W. Thyren.

Förslag
till
Lag
om försäkringsavtal.

Härigenom förordnas som följer:

I. Om försäkringsavtal i allmänhet.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å avtal, varigenom försäkring meddelas av någon, som driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring eller försäkring, som meddelas av sjukkassa, ej heller å avtal, som slutas i enlighet med föreskrifterna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

2 §.

Med försäkringsgivare förstås i denna lag den, som enligt försäkringsavtal åtagit sig att vid inträffande försäkringsfall utbetala ersättning för uppkommen skada eller, där avtalet gäller livförsäkring eller annan personförsäkring, det överenskomna försäkringsbeloppet.

Med försäkringstagare förstås den, som med försäkringsgivare ingått avtal om försäkring.

Med försäkringshavare förstås den, vars intresse är försäkrat mot inträffande skada.

3 §.

Avviker försäkringsvillkor från bestämmelse i denna lag, vare det ej hinder för villkorets tillämpning, med mindre sådant i lagen angives.

Om försäkringstagarens plikt att lämna upplysningar vid avtalets slutande.

4 §.

Har vid avtalets slutande försäkringstagaren svikligen uppgivit eller förtegit något förhållande, som kan antagas vara av betydelse för försäkringsgivaren,

eller har han, utan att svikligt förfarande kan anses hava förelegat, uppgivit eller förtegat något förhållande under sådana omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att återopa avtalet,

vare avtalet ogiltigt, efter ty därom stadgas i lagen om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

5 §.

Kan det antagas, att försäkringstagaren vid avtalets slutande varken insett eller bort inse, att en av honom lämnad uppgift var oriktig, vare oriktigheten utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Angår avtalet skadeförsäkring, äge försäkringsgivaren dock rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

6 §.

Har i annat fall än i 4 och 5 §§ avses försäkringstagaren lämnat oriktig uppgift, och kan det antagas, att försäkringsgivaren med kännedom om rätta förhållandet över huvud icke skulle meddelat försäkring, vare denne fri från ansvarighet.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Angår avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring gälle, i stället för vad i andra stycket stadgats, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att det oriktigt uppgivna förhållandet varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

7 §.

Har försäkringstagaren underlåtit att uppgiva en av honom känd omständighet, vars betydelse han insett eller bort inse, och kan förtigandet tillräknas honom såsom vårdslöshet, äge vad i 6 § är för där avsett fall stadgat motsvarande tillämpning.

I andra fall än nu sagts vare försäkringstagarens underlåtenhet att lämna uppgift utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

8 §.

Får försäkringsgivaren kännedom om att sådant fall är för handen som i 5 § andra stycket, 6 § eller 7 § första stycket avses, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringstagaren meddelande, att och i vad mån han vill bliva från ansvarighet fri, må sådan befrielse ej vidare av honom påkallas.

9 §.

Oriktig uppgift eller förtigande vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där han ägt eller bort äga kännedom om rätta förhållandet, så ock

där den omständighet uppgiften eller förtigandet avsåg var utan betydelse för försäkringsgivaren eller efter avtalets slutande upphört att äga betydelse för honom.

10 §.

Förbehåll, som strider mot 5 §, 7 § andra stycket, 8 eller 9 §, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

Har förbehåll träffats, att oriktig uppgift, som lämnats av annan än försäkringstagaren eller intagits i försäkringsbrevet, skall utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, äge denne dock icke i något fall göra gällande annan påföljd än som skolat inträda, om uppgiften lämnats av försäkringstagaren.

Om tiden för ansvarighetens inträdande.

11 §.

Är försäkringsavtal slutet utan att däri bestämts, vid vilken tid försäkringsgivarens ansvarighet börjar, skall den anses hava inträtt vid den tidpunkt, då försäkringsgivaren eller försäkringstagaren avsänt antagande svar å den andres anbud.

Saknas utredning om tidpunkten för svarets avsändande, skall det antagas vara avsänt klockan tolv på dagen.

Om premien.

12 §.

Är ej tid utsatt för premiens gäldande, skall den erläggas utan uppskov.

Angår avtalet flera premieperioder, skall premie för varje senare period erläggas å periodens första dag. Lag samma vare, där i följd av underlåten uppsägning avtalet kommit att gälla för flera perioder än det från början omfattade.

13 §.

Erlägges ej premien i rätt tid, stånde försäkringsgivaren fritt att uppsäga avtalet till upphörande efter tre dagar. Förbehåll om kortare uppsägningstid må ej av försäkringsgivaren åberopas.

14 §.

Förbehåll, varigenom inträdet av försäkringsgivarens ansvarighet gjorts beroende av premies betalning eller försäkringsbrevs utlämnande, må ej åberopas, med mindre dröjsmål med premiens erläggande ägt rum.

Har förbehåll träffats, att underlåtenhet att erlagga premie för en senare period skall medföra upphörande av försäkringsgivarens ansvarighet, må sådan påföljd dock ej inträda, innan en vecka förflutit efter det försäkringsgivaren givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag. Vad sålunda stadgats äge ej tillämpning å premie, som förfaller innan två månader förflutit från det föregående premie skolat betalas.

15 §.

Vill försäkringsgivare, som till följd av försäkringstagarens underlåtenhet att erlægga premie är jämlikt förbehåll i avtalet fri från ansvarighet, anhängiggöra talan för premiens utkrävande, skall det ske inom tre månader från förfallodagen, med mindre avtalet dessförinnan upphört att gälla. Underlåtes det, have han förlorat sin talan. Förbehåll, som strider mot vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

16 §.

Varder försäkringsavtal jämlikt bestämmelse i denna lag av försäkringsgivaren uppsagt att upphöra före den överenskomna tidens utgång, äge försäkringsgivaren åtnjuta den premie, som skulle hava utgått, där avtalet slutits för den tilländalupna tiden.

Upphör avtalet av annan anledning att gälla, äge försäkringsgivaren av premien åtnjuta endast så stor del, som belöper å tilländalupen del av försäkringstiden.

17 §.

Vad i 13 § stadgas äge ej tillämpning å försäkringsavtal, för vilka enligt lag regler om påföljd därav, att premie ej erlägges, skola finnas i särskilda för försäkringsgivarens verksamhet stadfästa grunder.

Ej heller skall vad i 16 § är stadgat äga tillämpning, då i sådana grunder skola meddelas bestämmelser om den rätt, som må tillkomma försäkringstagaren, därest försäkring upphör i förtid.

Om försäkringsfall, som framkallats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

18 §.

Försäkringsgivaren vare fri från ansvarighet gent emot den, som uppsåtligen framkallat försäkringsfallet.

Gäller avtalet annan försäkring än livförsäkring, vare lag samma, där försäkringsfallet framkallats genom grov vårdslöshet.

19 §.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd som utesluter tillräknelighet för brott, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma vare, där den handling, som framkallat försäkringsfallet, företagits i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig.

20 §.

Har försäkringsfallet framkallats genom vårdslöshet, som icke kan betecknas såsom grov, vare det utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet.

Vad den har att iakttaga, som vill framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall.

21 §.

Den, som vill hos försäkringsgivaren framställa anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, skall utan uppskov giva honom meddelande om försäkringsfallet. Försummas det, och kan det antagas, att försummelsen länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å försäkringsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Lag samma vare, där enligt avtalet meddelande om händelse, som kan medföra försäkringsfall, skall givas innan försäkringsfall inträffat, men sådant meddelande ej äger rum.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att giva försäkringsgivaren sådant meddelande, som här avses, skulle medföra, att försäkringsgivarens ansvarighet inskränkes utöver vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

22 §.

Den, som gör gällande anspråk på grund av inträffat försäkringsfall, åligger att för utredning av fråga, som är av betydelse för bedömande av försäkringsfallet och försäkringsgivarens ansvarighet, tillhandahålla denne handling, som finnes tillgänglig, och tillhandagå med andra upplysningar, som stå till buds. För försummelse härav vare påföljd som i 21 § första stycket sägs.

23 §.

Har förbehåll träffats, att den, som efter inträffat försäkringsfall svikligen uppgivit, förtegat eller fördolt något förhållande av betydelse för försäkringsfallets bedömande, skall vara förlustig rätt, som eljest på grund av försäkringsfallet skolat tillkomma honom, må, utan hinder av förbehållet, med beaktande av de omständigheter, under vilka det sykliga förfarandet ägt rum, kunna bestämmas, att försäkringsbeloppet eller någon del därav bör gäldas.

Förbehåll, enligt vilket oriktig uppgift eller underlåtenhet att lämna uppgift eller att tillhandagå med utredning skulle, i fall då förfarandet ej varit svikligt, utöva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet i vidare mån än som följer av 22 §, må ej av denne åberopas.

Om tiden för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet.

24 §.

Är ej tid utsatt för fullgörande av försäkringsgivarens betalningsskyldighet i anledning av inträffat försäkringsfall, skall den fullgöras en månad efter det meddelande om försäkringsfallet kommit honom till handa; dock må betalning, i den mån den är beroende av utredning som i 22 § sägs, icke krävas förrän fjorton dagar förflutit efter det sådan utredning förebragts.

Förbehåll, varigenom tiden för betalningen gjorts beroende av något försäkringsgivarens beslut eller därav att betalningsskyldighet blivit genom laga dom ålagd försäkringsgivaren, må ej av denne åberopas.

Om försäkringsgivarens regressrätt.

25 §.

Har i följd av skadeförsäkring försäkringsgivaren i ersättning för skada utgivit belopp, som försäkringshavaren ägt rätt att såsom skadestånd utkräva av annan, inträde försäkringsgivaren i rätten mot den andre, där denne uppsätligen eller genom grov vårdslöshet framkallat försäkringsfallet eller ock enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd evad han är till skadan vållande eller icke.

Belopp, som utgivits i anledning av liv-, olycksfalls- eller sjukförsäkring, äge försäkringsgivaren ej återkräva av den, som framkallat försäkringsfallet eller eljest i anledning därav är pliktig att gälda skadestånd; dock att, där i avtal om olycksfalls- eller sjukförsäkring försäkringsgivaren förbundit sig att för sjukvårdskostnader eller andra utgifter och förluster, som olycksfallet eller sjukdomen medfört, utgiva ersättning med verkliga beloppet av utgifterna eller förlusterna, vad sålunda av försäkringsgivaren utgivits må återkrävas, efter ty i första stycket är stadgat.

Om verkan av försäkringsgivarens eller försäkringstagarens obestånd m. m.

26 §.

1 mom. Där försäkringsgivaren försättes i konkurs, förfalle försäkringsavtalet tre månader därefter. Vill försäkringstagaren före utgången av sagda tid uppsäga avtalet, vare han därtill berättigad. Inträffar under konkurs försäkringsfall, innan avtalet upphört att gälla, njutes för fordran, som därigenom uppkommer, betalningsrätt i konkursen.

Vad sålunda är stadgat skall icke äga tillämpning, då vid livförsäkringsbolags eller annan försäkringsanstalts konkurs särskild administration för tillvaratagande av försäkringstagarens rätt enligt lag skall inträda; och gälle i fråga om försäkring, som meddelats av understödsförening, vad därom är i lag särskilt stadgat.

2 mom. Finnes försäkringsgivaren vid utmätning sakna tillgång att betala sin gäld,

eller inställer han sina betalningar,

eller kommer han eljest på sådant obestånd, att det måste antagas, att han ej kan rätteligen fullgöra vad honom enligt avtalet åligger,

vare försäkringstagaren berättigad att uppsäga avtalet, där ej ofördröjligen efter anmaning betryggande säkerhet ställes för dess fullgörande.

3 mom. Då, enligt vad i denna paragraf är sagt, försäkringsavtal upphör

att gälla, vare försäkringstagare eller annan, som genom försäkringens upphörande lider skada, berättigad till ersättning därför.

27 §.

Upphör försäkringsgivarens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse, äge försäkringstagaren uppsäga avtalet; och skall vad i 26 § 3 mom. är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Har försäkringsgivaren trätt i likvidation, skall vad i 26 § 1 och 3 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning; dock att avtalet förfaller först ett år efter likvidationens början.

28 §.

Ej må försäkringsgivaren återopa förbehåll, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse försäkringstagaren försättes i konkurs eller eljest kommer på obestånd; dock äge i avtal om skadeförsäkring försäkringsgivaren förbehålla sig rätt att uppsäga avtalet med fjorton dagars uppsägningstid.

Om preskription.

29 §.

Den, som vill bevaka fordringsrätt på grund av försäkringsavtal, skall i laga ordning anhängiggöra sin talan inom tre år från det han fick kännedom om att fordringen kunde göras gällande samt i varje fall inom fem år från det sådant tidigast kunnat ske. Underlåtes det, vare fordringsägaren sin rätt förlustig. Har sådan fordran kommit under dispaschörs behandling, vare så ansett som om den blivit genom talan bevakad.

30 §.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll, enligt vilket fordringsägaren skulle, vid påföljd av rättsförlust, anhängiggöra sin talan tidigare än i 29 § är sagt, må sådan påföljd ej göras gällande, med mindre försäkringsgivaren skriftligen förelagt fordringsägaren att inom viss tid, ej understigande sex månader, anhängiggöra sin talan samt fordringsägaren den tid försuttit.

Förbehåll, att försäkringsgivarens ansvarighet för inträffat försäkringsfall skall vara beroende av att den, som äger fordran på grund av försäkringsfallet, giver försäkringsgivaren sitt anspråk till känna inom viss tid, må ej återopas gent emot fordringsägare, som framställt anspråk inom sex månader från det han fått kännedom om sin fordran.

Om förbehåll angående avtals förlängning.

31 §.

Har förbehåll träffats, att avtal om försäkring för viss tid skall, där uppsägning ej sker, anses förlängt för tid, som överstiger ett år, må det förbehåll ej återopas av försäkringsgivaren, med mindre han senast en månad före

uppsägningstidens utgång givit försäkringstagaren meddelande, som innefattar erinran om förbehållet.

Om förhandling med försäkringsgivaren.

32 §.

Har försäkringsgivaren träffat förbehåll om skyldighet för den, som skall förhandla med honom, att personligen tillstädeskomma vid sådan förhandling, må ej det förbehåll göras gällande, där dess tillämpning skulle medföra oskäligen kostnad eller svårighet.

Om vissa meddelanden enligt denna lag.

33 §.

Är sådant meddelande, som avses i 8, 14, 21, 31, 46 eller 48 §, inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, och varder det försenat eller kommer det icke fram, må ej den omständighet föranleda, att avsändaren förlorat talan eller rättighet.

Om ogiltighet av försäkringsvillkor, som leder till uppenbar obillighet.

34 §.

Skulle försäkringsvillkor, som avviker från denna lag, i något fall leda till uppenbar obillighet, må det, ändå att vad om avtal i allmänhet gäller ej föranleder därtill, kunna jämkas eller lämnas utan avseende, där sådant kan anses överensstämma med en god försäkringspraxis.

II. Om skadeförsäkring.

A. Allmänna bestämmelser.

Om skadeförsäkrings föremål.

35 §.

Till föremål för skadeförsäkring må göras varje lagligt intresse, som kan uppskattas i penningar. Försäkringen må avse försäkringstagarens eller tredje mans intresse.

Om försäkringsvärdet.

36 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse, som är föremål för försäkringen, skall denna antagas avse sådant intresse, som är beroende av att värdet av själva godset icke minskas eller går förlorat, men icke

annat intresse, som är förknippat med godset, såsom att hinder icke möter för dess användning under viss tid eller på beräknat sätt.

37 §.

Värdet å gods, som skadats eller förstörts, skall, med undantag som i 38 och 75 §§ sägs, anses motsvara vad det omedelbart före försäkringsfallet skulle hava kostat att få godset ersatt med nytt gods av samma slag efter avdrag av vad godset kan hava förlorat i värde genom ålder och bruk, nedsatt användbarhet eller annan omständighet.

Vid beräkning av ersättning för skada å byggnad, som blivit av försäkringshavaren iståndsatt eller återuppförd, må avdraget ej avse annat än skillnaden mellan nytt och gammalt.

38 §.

Varor, som av en yrkesidkare tillverkats eller anskaffats för att försälas, skola uppskattas till det pris, som de kunna antagas hava bort inbringa, om han omedelbart före försäkringsfallet sålt dem till annan för försäljning i rörelse av samma slag. Vid uppskattningen skall alltså hänsyn tagas till undgången försäljningskostnad eller handelsrisk, uppkommen räntevinst eller annan dylik besparing.

39 §.

Ej vare försäkringsgivaren pliktig att såsom ersättning för inträffad skada utgiva större belopp än som erfordras för förlustens täckande, ändå att överenskommet försäkringsbelopp är större.

Innebär avtalet, att om skada timar, den skall ersättas efter visst angivet värde å gods, vara försäkring tagits, eller att ersättning eljest skall utgå efter grund, som icke finnes i denna lag stadgad, vare överenskommelsen bindande för försäkringsgivaren, så vitt han icke gitter visa, att med tillämpning därav ersättningen komme att uppgå till högre belopp än som erfordras för förlustens täckande.

Om underförsäkring.

40 §.

Finnes försäkringsbeloppet understiga det försäkrade intressets värde, vare försäkringsgivaren, där ej annat framgår av omständigheterna, ansvarig allenast för så stor del av inträffad skada, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och sagda värde.

Om dubbelförsäkring.

41 §.

Är samma intresse försäkrat hos flera försäkringsgivare mot samma fara, vare envar försäkringsgivare gent emot försäkringshavaren ansvarig såsom vore han ensam försäkringsgivare.

42 §.

Äro flera försäkringsgivare ansvariga för skada, och överstiger summan av de särskilda ansvarighetsbeloppen den ersättning, som i det hela tillkommer försäkringshavaren, varde ansvarigheten försäkringsgivarna emellan fördelad efter förhållandet mellan ansvarighetsbeloppen. Uppkommer brist hos någon, skall den fördelas å de övriga efter det förhållande här ovan är sagt.

43 §.

Har förbehåll träffats, enligt vilket försäkringsgivaren skulle vara helt eller delvis fri från ansvarighet såframt samma intresse är eller varder försäkrat jämväl hos annan försäkringsgivare, äge försäkringshavaren likväl rätt till ersättning för inträffad skada i den mån han icke på grund av annan försäkring kan utfå sådan ersättning. Hava flera försäkringsgivare meddelat försäkring av samma intresse, och har envar av dem betingat sig ansvarsfrihet såsom nyss är nämnt, vare, utan hinder därav, envar ansvarig i förhållande till det belopp, för vilket han skolat svara om försäkringen varit meddelad av honom allena; yppas brist hos någon av försäkringsgivarna, vare de övriga efter nyssnämnda förhållande ansvariga för bristen.

Slutes försäkringsavtal sålunda, att icke blott ansvarigheten utan även rätten till premie är beroende av att annan försäkring ej är meddelad, äge stadgandena i första stycket ej tillämpning.

Utän hinder av stadgandena i första stycket stände försäkringsgivaren öppet att göra sin ansvarighet beroende av att det intresse försäkringen avser hålles till viss del oförsäkrat.

44 §.

Försäkringshavare, som hos försäkringsgivaren framställer anspråk i anledning av inträffat försäkringsfall, vare pliktig att därvid lämna uppgift å försäkring, varigenom samma intresse må hava försäkrats av annan försäkringsgivare. Försummas det, och kan försummelsen anses hava länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligen avdrag å ersättningsbeloppet eller till fullständig befrielse från ansvarighet.

Innehåller försäkringsavtal förbehåll, enligt vilket anmälan om försäkring hos annan försäkringsgivare skall göras i annat fall än i första stycket sägs, må avtalet ej av försäkringsgivaren åberopas, så vitt däri är utsatt annan påföljd för underlåtenhet än som i första stycket är för där avsett fall stadgad.

Om fareökning.

45 §.

Varder faran ökad genom en med försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i förhållande, varom uppgift intagits i försäkringsbrevet eller som försäkringstagaren vid avtalets slutande uppgivit för försäkringsgivaren, och är ej ökningen av sådan beskaffenhet, att försäkringsgivaren måste anses hava tagit den i beräkning, vare denne fri från ansvarighet, där det kan antagas,

att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud ej skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Angår avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring, gälle, i stället för vad i andra stycket stadgas, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

46 §.

Har faran ökats genom en utan försäkringshavarens vilja tillkommen ändring i sådant förhållande, som i 45 § avses, och har försäkringshavaren utan skälig anledning underlåtit att giva försäkringsgivaren meddelande där- om, vare lag som där sägs.

47 §.

Ökas faran såsom i 45 eller 46 § sägs, äge försäkringsgivaren rätt att uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägningen.

48 §.

Får försäkringsgivaren kännedom därom att faran ökats, och giver han ej utan oskäligt uppehåll försäkringshavaren meddelande, att och i vilken omfattning han vill bliva från ansvarighet fri, må sådan befrielse ej vidare av honom påkallas.

49 §.

Ökning av faran vare utan inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, där förhållande, vari ändring ägt rum, blivit återställt eller farans ökning eljest upphört att vara av betydelse.

Lag samma vare, där åtgärd, som medfört ökningen, haft till ändamål att förekomma skada å person eller egendom samt företagits under sådana omständigheter, att åtgärden måste anses försvarlig.

50 §.

Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, enligt vilket ökning av faran skall verka rubbning i hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än i 45—49 §§ sägs. I fråga om bestämmelserna i 45 § andra och tredje stycket gälle dock, att vardera kan genom förbehåll göras tillämplig i stället för den andra.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må i avtal om försäkring å gods träffas förbehåll, att om försäkringen gäller till förmån för tredje man och godset finnes i försäkringstagarens besittning, åtgärd eller underlåtenhet av denne skall hava samma verkan som åtgärd eller underlåtenhet av försäkringshavaren.

Om säkerhetsföreskrifter.

51 §.

Åsidosättes viss i försäkringsavtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa skada, vare försäkringsgivaren ersättningskyldig endast om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse, att föreskriften iaktogs, vare den utan inverkan å försäkringsgivarens ersättningskyldighet.

Är anledning att befara, att säkerhetsföreskrift jämväl i framtiden kommer att åsidosättas, äge försäkringsgivaren uppsäga avtalet att upphöra en vecka efter uppsägningen.

Förbehåll, att försäkringsgivaren, där meddelad föreskrift ej iakttages, skall vara fri från ersättningskyldighet i vidare mån än förut i denna paragraf är sagt, må ej av honom åberopas.

Om åtgärder till avvärjande av skada.

52 §.

Då försäkringsfall inträffar eller kan befaras vara omedelbart förestående, åligger det försäkringshavaren att efter förmåga sörja för avvärjande och minskning av skadan samt att, där ersättningskyldighet åligger tredje man, vidtaga erforderliga åtgärder för bevarande av försäkringsgivarens rätt mot denne. Föreskrift, som försäkringsgivaren i sådant avseende meddelar, har försäkringshavaren att så vitt möjligt efterkomma.

Åsidosätter försäkringshavaren uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vad honom sålunda åligger, och kan det antagas, att åsidosättandet länt försäkringsgivaren till men, vare denne i mån därav berättigad till skäligt avdrag å ersättningsbelopp, som eljest bort utgå, eller till fullständig befrielse från ersättningskyldighet. Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet som nu är sagd skulle hava inverkan i annat fall eller i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

53 §.

Har försäkringshavaren för åtgärd, som i 52 § avses, fått vidkännas utgift eller annan uppoffring, som efter omständigheterna är att anse såsom skälig, vare försäkringsgivaren skyldig att ersätta sådan kostnad, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § föreskrives äga motsvarande tillämpning å kostnad, som här avses.

Vad sålunda stadgats skall icke gälla i fråga om kreatursförsäkring.

Om försäkring av tredje mans intresse.

54 §.

Har försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse försäkringen avser, skall försäkringen, där ej annat framgår av omständigheterna, anses gälla till förmån för envar, som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal om godset står faran för detta, har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. I fråga om sjöpanträtt skall vad sålunda stadgats äga tillämpning endast om panträkten är förbunden med personlig fordran hos pantens ägare.

Är förbehåll träffat, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse äganderätten till godset övergår å annan, vare ny ägare dock, där försäkringsfall inträffar inom fjorton dagar, berättigad till ersättning för liden skada, i den mån han icke på grund av försäkring, som han själv tagit, äger rätt till gottgörelse för skadan. Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om sjöförsäkring å fartyg eller kreatursförsäkring.

55 §.

Har någon erhållit försäkring å personlig lösegendom, skall försäkringen, så vitt ej annat framgår av omständigheterna, anses omfatta jämväl egendom, som tillhör hans make eller hos honom mantalsskrivet barn eller annan av hans husfolk.

56 §.

Gäller försäkring till förmån för tredje man, äge försäkringstagaren likväl, såframt ej annat kan anses vara avtalat mellan honom och tredje mannen eller eljest följer av särskilt rättsförhållande mellan dem, rätt att med försäkringsgivaren träffa avgörande om försäkringens ändring eller upphörande, så ock att mottaga uppsägning eller annat meddelande rörande försäkringen.

Skulle försäkringstagaren sakna den rätt nu är sagd, vare åtgärd, som av honom eller mot honom vidtages, likväl gällande mot tredje mannen, utan så är att försäkringsgivaren insett eller bort inse rätta förhållandet. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konnossement eller fraktsedelsdubblett, vare åtgärden gällande mot tredje mannen endast såframt försäkringstagaren företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

57 §.

Då försäkringsfall inträffat, äge tredje man, till vars förmån försäkringen gäller, rätt till utfallande ersättningsbelopp, ändå att försäkringstagaren ej före försäkringsfallet underrättat honom om försäkringen.

Försäkringstagaren äge dock förhandla med försäkringsgivaren och uppbära ersättningsbeloppet, såframt icke tredje mannen är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller han anmält sig vilja själv bevaka sin rätt. Rörer avtalet sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka

utfärdats konnossement eller fraktsedelsdubblett, äge försäkringstagaren den behörighet nu är sagd endast såframt han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden.

58 §.

Gäller försäkring å gods till förmån för någon, som till säkerhet för fordran har panträtt i godset, äge han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framför ägaren rätt att ur utfallande ersättningsbelopp utfå sin fordran, såvida icke ägaren genom att avhjälpa skadan eller på annat sätt bereder panthavaren samma säkerhet som han ägt före försäkringsfallet. Lag samma vare, där försäkringen gäller till förmån för någon, som har rätt att kvarhålla godset till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för gods, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningsmannen. Avser ersättningsbeloppet gods, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det äskar, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 186 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.

I fråga om rätt för vissa innehavare av in-teckning i fast egendom, tomträtt eller vattenfallsrätt att njuta betalning ur brandskadeersättning gälle, i stället för föreskrifterna i 56 och 57 §§ samt första och andra styckena i förevarande paragraf, vad som finnes stadgat i 86—88 §§ samt i särskild lag.

B. Om transportförsäkring.**1. Om sjöförsäkring.**

59 §.

Med sjöförsäkring förstås i denna lag försäkring mot fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under sjötransport. Omfattar försäkring jämte sjöfara tillika annan fara, den där står i samband med transporten, vare försäkringen i sin helhet att anse såsom sjöförsäkring.

Hänför sig försäkring till fartyg, som är upplagt eller befinner sig å slip eller i docka eller eljest är stillaliggande, eller till varor i sådant fartyg, den försäkring skall ock såsom sjöförsäkring anses.

60 §.

Sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes.

61 §.

För den ersättningsskyldighet, som kan komma att åligga försäkringshavaren gent emot tredje man, vare försäkringsgivaren ansvarig i det fall, att ur fartyg eller frakt utgår ersättning för skada, som uppkommit genom fartygs sammanstötning eller genom händelse, som enligt 223 a § sjölagen skall anses lika med sådan sammanstötning.

Föreligger underförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å ersättning, som här avses.

62 §.

Försäkringsgivaren vare ej skyldig att ersätta skada, som är en följd endast av slitning, ålder eller röta eller som åkommit varor på grund av deras bristfälliga inpackning eller deras egen beskaffenhet, såsom när spannmål sammanbrinner, flytande varor avdunsta eller utläka, frukt eller annat födoämne ruttar eller kreatur dör.

63 §.

Avser försäkring redarens intresse, och uppkommer skada därav, att fartyget, när det senast avgick från hamn, icke var i sjövärdigt skick, behörigen utrustat och bemannat eller försvarligen lastat eller försett med erforderliga skeppshandlingar, den skada vare försäkringsgivaren endast i det fall skyldig att ersätta, att varken redaren eller befälhavaren skäligen kan antagas hava insett eller bort inse, att bristen förefanns.

64 §.

Har utredning av gemensamt haveri ägt rum i vederbörlig ordning, skall det bidrag till haveriet, som enligt utredningen belöper å försäkrat intresse, ersättas av försäkringsgivaren.

Föreligger undersförsäkring, skall vad i 40 § stadgas äga tillämpning å bidrag, som här avses.

65 §.

Har i befraktningsavtal stadgats, att utredning av gemensamt haveri skall äga rum efter bestämmelser, som avvika från vad i lag föreskrivits, och stå bestämmelserna i överensstämmelse med internationell eller här i landet rådande sedvänja, äge försäkringsgivaren ej till befrielse från ansvarighet åberopa, att bestämmelserna vunnit tillämpning.

66 §.

Utan hinder därav, att skada såsom hänförlig till gemensamt haveri skall helt eller delvis ersättas av deltagare i haveriet, äge försäkringshavaren att av försäkringsgivaren kräva den ersättning för skadan, som enligt försäkringsavtalet kan ifrågakomma.

Utbetalar försäkringsgivaren sådan ersättning, inträder han i försäkringshavarens rätt gent emot annan deltagare i haveriet, dock, där underförsäkring föreligger, endast till så stor del som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

67 §.

Varder transport, som enligt försäkringsavtalet skall äga rum med visst fartyg, verkställd med annat fartyg, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, där antagas må, att försäkringsgivaren med kannedom om förändringen skulle hava helt eller delvis avhållit sig från försäkringens meddelande eller

betingat sig högre premie eller andra villkor eller ock tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

Sker förändringen efter det transporten börjat, vare försäkringsgivaren likväl ansvarig för inträffande försäkringsfall, där förändringen skett utan försäkringshavarens samtycke eller måst företagas i anledning av en händelse, som försäkringen omfattar.

68 §.

Har under transport skett avvikelse från väg eller farvatten, som i avtalet angivits eller måste antagas vara förutsatt, upphøre försäkringsgivarens ansvarighet, med mindre avvikelsen företagits utan försäkringshavarens samtycke.

Vad nu är sagt skall icke äga tillämpning i fråga om avvikelse, som måst företagas med anledning av en av försäkringen omfattad händelse eller skett i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter, att åtgärden kan anses försvarlig; dock vare försäkringsgivaren, där ej fartyget så snart ske kan återföres till rätt väg eller överenskommet farvatten, fri från ansvarighet för skada, som i ty fall inträffar.

Har försäkringsgivarens ansvarighet upphört efter ty nu är sagt, men återföres fartyget till rätt väg eller överenskommet farvatten, svare han för försäkringsfall, som därefter inträffar, dock endast i den mån avvikelsen varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller skadans omfattning.

69 §.

Då fartyg eller redaren tillhörig last genom bärgning av annat fartyg eller ombordvarande gods lidit skada, mot vilken försäkring tagits, vare försäkringsgivaren icke pliktig att ersätta skadan, i den mån den måste anses gottgjord genom bärgarlön.

70 §.

Där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, fartyg genom sjunkning, strandning eller annorledes kommit i sådant läge, att det ej kan för rimlig kostnad bärgas, eller ock så skadats, att det icke kan för rimlig kostnad göras för sitt ändamål användbart, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Lag samma vare, där i följd av händelse, som försäkringen omfattar, varor kommit i sådant läge eller lidit sådan skada, som här förut avses, eller blivit upplagda å plats, från vilken de icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad.

71 §.

Har all underrättelse om fartyg uteblivit under tre gånger så långt tid som kan antagas i allmänhet åtgå för fartygets resa från den ort, där det sist avhörde, till närmaste bestämmelseort, dock under minst tre månader, eller har fartyget övergivits av besättningen och icke inom tre månader därefter kommit till rätta, då äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat.

Vad sålunda stadgats gälle jämväl ombordvarande gods, där varken fartyget eller godset kommit till rätta inom tid som nu sagts.

72 §.

Där fartyg eller varor av främmande makt lagts under embargo eller uppbringats eller anhållits genom annan dylik åtgärd och frigivning ej skett inom sex månader efter åtgärdens vidtagande, äge försäkringshavaren samma rätt till ersättning som om total förlust inträffat. Vill försäkringshavaren begagna den rätt, give han det försäkringsgivaren till känna inom tre månader efter det han måste antagas hava erhållit kännedom om de omständigheter, å vilka rätten grundas; sker det ej, vare han rätten förlustig.

73 §.

Utbetalar försäkringsgivaren ersättning för total förlust, och finnes av vad som sålunda ersättes något i behåll, inträde försäkringsgivaren i försäkringshavarens rätt därtill; och åligge förty försäkringshavaren att hålla försäkringsgivaren till handa alla för försäkringshavaren tillgängliga handlingar rörande rätten till det, som finnes i behåll.

Föreligger underförsäkring, äge försäkringsgivaren dock ej rätt till större andel i det, som finnes i behåll, än som svarar emot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och försäkringsvärdet.

74 §.

Har under försäkringstiden haveri inträffat flera gånger, ersätte försäkringsgivaren skadan, ändå att ersättningsbeloppen sammanlagda överstiga försäkringsbeloppet.

När skada timat, äge försäkringsgivaren befria sig från vidare ansvarighet genom att utbetala hela försäkringsbeloppet och ersätta utgift eller annan skälig uppoffring, som försäkringshavaren för avvärjande eller minskning av skadan fått vidkännas, innan han fått kännedom om att försäkringsgivaren vill utöva den rätt som nu sagts. I fall, som här avses, skall vad i 73 § är stadgat icke äga tillämpning.

75 §.

Värdet av handelsvaror, å vilka försäkring tagits mot skada under sjötransport, skall anses motsvara det pris, som vid tiden för transportens början var i avlastningsorten gällande för sådana varor levererade fritt i fartyg eller å banvagn eller annat fortskaffningsmedel, med tillägg av dels tio procent av detta pris, dels ock kostnad för sedvanlig försäkring samt sådan frakt, som enligt fraktavtalet skulle utgå även om transporten icke fullbordades.

76 §.

Där försäkring jämlikt bestämmelse i avtalet eller i följd av uppsägning, som försäkringsgivaren av annan grund än utebliven premiebetalning verkställt, skulle upphöra att gälla å tid, då fartyget befinner sig till sjöss, fort-

fare likväl försäkringen att gälla intill utgången av den dag, då fartyget ankommer till första hamn.

Kommer avtalet sålunda att gälla för tid, för vilken premie icke erlagts, äge försäkringsgivaren rätt att åtnjuta premie jämväl för den tid.

2. Om annan transportförsäkring.

77 §.

Annan transportförsäkring än sjöförsäkring omfattar, där ej i lag eller avtalet särskilt undantag gjorts, varje slag av fara, för vilken det försäkrade intresset utsättes under transporten.

78 §.

Vad i 62, 67, 68 samt 72—75 §§ är i fråga om sjöförsäkring stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om annan transportförsäkring.

C. Om brandförsäkring.

79 §.

I avtal om brandförsäkring skall med brand förstås eld, som är kommen lös. För skada genom eld, som icke är brand, är försäkringsgivaren icke ansvarig. Såsom brandskada anses alltså icke:

skada genom rök eller sot från lampa eller från uppgjord eld i spis eller kakelugn,

skada därigenom att från eldstad eller vid tobaksrökning glöd nedfaller och sveder matta eller klädespersedel, eller

skada, som upphettat föremål, det där icke är i brand, åstadkommer å annat föremål, utan att detta råkar i brand.

Däremot är försäkringsgivaren ansvarig för skada, som uppstår därigenom att hetta eller rök från ett föremål, som är i brand, genom svedning eller annorledes skadar annat föremål, utan att detta råkar i brand.

80 §.

Skada å föremål genom brand, som uppkommer till följd därav, att föremålet blivit för kokning, strykning, torkning, rökning eller dylikt utsatt för värme, vare försäkringsgivaren ej skyldig att ersätta.

81 §.

Skada genom åskslag vare under brandförsäkring inbegripen, ändå att brand ej uppstått.

Har försäkringsgivaren iklätt sig ansvarighet för sådan genom explosion orsakad skada, som icke är en följd av brand, skall vad i denna lag sägs om brandförsäkring äga motsvarande tillämpning.

82 §.

Såsom brandskada skall ock anses, att föremål i samband med brand förkommer eller stjäles eller att det skadas vid skälig åtgärd till förekommande eller hämmande av brand eller till bärgning undan brand. Har vid sådan åtgärd föremål uppförats, vare lag samma, ändå att branden ej hotade något under försäkringen inbegripet föremål.

83 §.

Finnes gods, då skada inträffar, å annan plats än försäkringstagaren vid avtalets ingående uppgivit, vare försäkringsgivaren likväl ansvarig, med mindre det kan antagas, att han, om den plats varit uppgiven, skulle hava avhållit sig från försäkringens meddelande eller betingat sig högre premie eller tagit återförsäkring för belopp, som nu ej återförsäkrats.

Ändå att sådant fall ej är för handen, skall brandskada, som åkommer personlig lösegendom medan den tillfälligtvis finnes å annan plats inom riket än den i avtalet angivna, ersättas av försäkringsgivaren intill ett belopp motsvarande femtio procent av försäkringsbeloppet, dock högst tretusen kronor.

84 §.

Är försäkringsavtal gällande för ett år, och varder det ej å någondera sidan uppsagt senast en vecka före försäkringstidens utgång, skall avtalet anses förlängt för ett år i sänder.

85 §.

Har försäkringshavarens make föranlett försäkringsfallets inträffande, skall, där ej makarna på grund av söndring eller efter vunnen hemskillnad leva åtskilda, vad i 18 och 19 §§ stadgas äga tillämpning såsom hade försäkringsfallet framkallats av försäkringshavaren.

86 §.

Timar brandskada å byggnad, som hör till fast egendom, vare den som i egendomen har inteckning för fordran berättigad att, på sätt därom är särskilt stadgat, njuta betalning eller säkerhet, såframt utfallande ersättning överstiger en tiondel av försäkringsbeloppet för egendomens åbyggnad.

87 §.

Har anmälan om inteckningshavarens namn och adress gjorts hos försäkringsgivaren, vare uppsägning av försäkringsavtalet eller avtalad ändring däri utan inverkan å den rätt, som tillkommer inteckningshavaren på grund av försäkringsfall, som inträffar, innan en månad förflutit efter det han under rättats om uppsägningen eller ändringen; och skall sådan underrättelse anses meddelad, då den i rekommenderat brev avsänts under den uppgivna adressen.

Varder premie ej i rätt tid erlagd av försäkringstagaren, må försäkringsgivaren ej gent emot inteckningshavare, vars namn och adress blivit hos honom anmälda, åberopa försäkringstagarens dröjsmål till befrielse från ansva-

righet, med mindre inteckningshavaren underrättats, att premien är ogulden, och därefter en vecka förflutit.

Ej må eljest försäkringsgivare till befrielse från ansvarighet gent emot inteckningshavare åberopa omständighet, som beror av annan än denne.

88 §.

Vad i 86 och 87 §§ stadgas om inteckningshavare gälle ock den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Har någon för fordran inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, och är brandförsäkring tagen å byggnad, som hör till tomträtten eller vattenfallsrätten, vare i fråga om inteckningshavarens rätt på grund av försäkringen bestämmelserna i 86 och 87 §§ likaledes tillämpliga.

D. Om kreatursförsäkring.

89 §.

Har inom en månad efter försäkringstidens utgång djur dött eller måst dödas på grund av sjukdom eller olycksfall, som inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren likasom under försäkringstiden.

90 §.

Ersättning för djur, som i följd av sjukdom eller olycksfall dött eller måst dödas, skall beräknas efter det värde djuret då skulle hava ägt, om sjukdomen eller olycksfallet icke inträffat.

E. Om ansvarighetsförsäkring.

91 §.

Har försäkring tagits mot den ansvarighet för skada, som vid en i avtalet avsedd händelse kan åligga någon gent emot annan (ansvarighetsförsäkring), och har sådan händelse inträffat under försäkringstiden, äge rätt till ersättning rum, ändå att skadan yppat sig först senare.

92 §.

Har den, som lidit skada, mot försäkringshavaren anhängiggjort talan om utbekommande av skadestånd, och har denne i anledning därav fått vidkännas kostnad, som skäligen ej kunnat undvikas, ersätte försäkringsgivaren kostnaden, ändå att försäkringsbeloppet därigenom överskrides.

Utan hänsyn till försäkringsbeloppets storlek skall ock utdömd ränta å skadeståndsbelopp, som försäkringshavaren förpliktats gälda, eller å den del av sådant belopp, för vilken försäkringsgivaren svarar, ersättas av denne.

93 §.

Vill försäkringsgivaren, med tillämpning av villkor i avtalet, påfordra, att försäkringshavaren skall söka ändring i dom, som i rättegång mot tredje man gått försäkringshavaren emot, vare han pliktig att verkställa sådan nedsättning av penningar som må vara stadgad för rätt att fullfölja talan, så ock att, så långt avtalat försäkringsbelopp förslår, ställa säkerhet, som enligt lag erfordras för undvikande av verkställighet av domen.

94 §.

Förbehåll, enligt vilket försäkringsgivaren skall vara fri från ansvarighet, i händelse försäkringshavaren utan försäkringsgivarens medgivande utbetalar ersättning till den, som lidit skada, eller eljest godkänner fordrat ersättningsbelopp, vare utan verkan, så vitt ersättningsanspråket uppenbart var lagligen grundat.

Äsidosätter försäkringshavaren avtalad bestämmelse rörande skyldighet att i rättegång om skadestånd anlita ombud, som är i avtalet angivet eller kan komma att av försäkringsgivaren anvisas, skall dom, varigenom skadeståndsskyldighet blivit försäkringshavaren ålagd, icke gent emot försäkringsgivaren anses innefatta bindande fastställelse av försäkringshavarens förpliktelse; och äge denne i ty fall ej den rätt till ersättning för rättegångskostnad som i 92 § sägs. Förbehåll om annan påföljd än nu sagts må ej av försäkringsgivaren åberopas.

95 §.

Försäkringshavaren vare icke berättigad att på grund av försäkringen upp-bära ersättning i vidare mån än han gottgjort den, som lidit skada, eller denne lämnat sitt samtycke.

Har ersättning utbetalats utan att den, som lidit skada, erhållit gottgörelse eller lämnat sitt samtycke till utbetalningen, och kan denne sedermera icke utfå det honom tillkommande skadestånd av försäkringshavaren, äge han av försäkringsgivaren utbekomma vad som brister, dock ej högre belopp än denne utbetalat till försäkringshavaren.

Har försäkringshavare, som försattes i konkurs, hos försäkringsgivaren inne-stående ersättningsbelopp, som försäkringshavaren icke äger lyfta utan samtycke av den, som lidit skada, äge denne, där ej konkursboet till honom utbetalar beloppet, rätt att få försäkringshavarens anspråk mot försäkringsgiva-ren på sig överlätet; och åligger i ty fall konkursförvaltaren att hålla honom till handa alla i konkursboets ägo befintliga handlingar rörande försäkringen, i den mån det erfordras för beloppets utbekommande.

96 §.

Har efter inträffande av händelse, som kan medföra betalningsskyldighet för försäkringsgivaren, mellan denne och försäkringshavaren träffats uppgörelse rörande betalningsskyldighetens omfattning, vare uppgörelsen utan verkan

i den mån det visas, att försäkringshavaren handlat i syfte att undandraga den, som lidit skada, det honom tillkommande skadestånd och att försäkringsgivaren insett eller bort inse detta.

III. Om livförsäkring.

Allmänna bestämmelser.

97 §.

Livförsäkring för dödsfall eller för livsfall må tagas å försäkringstagarens eller å annan persons liv.

98 §.

Skall premiebetalningen ske periodvis, vare försäkringstagaren ej pliktig att hålla försäkringen vid makt genom betalning av premie för en senare period.

99 §.

Ej må försäkringsgivaren till minskning av sin ansvarighet åberopa, att faran ökats genom ändring i visst förhållande, utan så är att i försäkringsbrevet angivits, såväl att sådan ändring innefattar ökning av faran som ock vilken påföljd ändringen medför.

100 §.

Har den, å vars liv försäkring för dödsfall tagits, berövat sig livet innan tre år förflutit från det försäkringen togs eller senast återupplivades, vare försäkringsgivaren fri från ansvarighet, med mindre det måste antagas, att vid försäkringens tagande eller återupplivande någon tanke på självmord ej förefanns och att handlingen skulle hava företagits även om försäkringen ej varit för handen.

101 §.

De i denna lag givna stadganden om försäkringsgivarens frihet från ansvarighet i vissa fall äge ej inflytande på frågan om den skyldighet, som kan åligga honom att helt eller delvis utgiva den på försäkringen belöpande andelen av premiereserven.

Om kapitalförsäkring.

102 §.

Vill försäkringstagaren, att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan, må han insätta denne såsom förmånstagare. Sådant förordnande må av försäkringstagaren när som helst återkallas, såframt han ej gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt. Efter försäkringstagarens död må ej återkallelse äga rum.

103 §.

Förordnande om förmånstagares insättande eller återkallelse av sådant förordnande skall, för att vara gällande, skriftligen meddelas försäkringsgivaren

eller ock genom dennes försorg intagas i försäkringsbrevet eller därå antecknas.

104 §.

Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, ej ingå i dennes kvarlåtenskap.

Har försäkringstagaren efterlämnat make, bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge, skall, där förordnandet hade kunnat av försäkringstagaren återkallas, försäkringsbeloppet, så vitt fråga är om efterlämnad stärbhusdelägares giftorätt, rätt till vederlag eller laglott, behandlas så som om beloppet tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente.

Huru efter försäkringstagarens död hans borgenärer i visst fall äga hålla sig till försäkringsbeloppet, stadgas i andra stycket av 116 §.

105 §.

Vid tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, skall, där ej annat framgår av omständigheterna, iakttagas följande:

Har försäkringstagaren betecknat sin make såsom förmånstagare, skall, där han vid sin död var omgift, förordnandet gälla till förmån för den, med vilken han då levde i äktenskap.

Äro försäkringstagarens barn insatta såsom förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge och, där flera sådana förmånstagare finnas, envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Har försäkringstagaren insatt make och barn såsom förmånstagare, skall, såframt flera förmånstagare finnas, envar av dem taga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och om sådan förmånstagares arvsrätt.

Äro försäkringstagarens arvingar insatta såsom förmånstagare, tage envar av dem del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Innehåller försäkringstagarens förordnande, att hans »anhöriga» skola vara förmånstagare, gälle förordnandet till förmån för hans make och arvingar; och tage de i försäkringsbeloppet del efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och arvsrätt; dock att, om bröstarvinge, adoptivbarn eller dess bröstarvinge ej finnes, hela beloppet tillfaller maken.

106 §.

Har den, som å sitt liv tagit försäkring för dödsfall, insatt viss person såsom förmånstagare, skall, där denne avlider före försäkringstagaren, förordnandet anses förfallet.

107 §.

Där enligt avtalet försäkringsbeloppet skall utbetalas, då försäkringstagaren dör eller uppnår viss ålder, skall förordnande, som innefattar insättande av förmånstagare, anses gälla allenast för dödsfall.

108 §.

Utan hinder av att förmånstagare är insatt äge försäkringstagaren genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes förfoga över den rätt, försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren.

Har försäkringstagaren gent emot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall han därmed anses hava utfäst sig att icke utan dennes samtycke vidtaga förfogande, som inskränker förmånstagarens rätt.

109 §.

Den, som är insatt såsom förmånstagare, må ej, ändå att förordnandet där- om skall stå vid makt, genom överlåtelse, pantsättning eller annorledes under försäkringstagarens livstid förfoga över den rätt förordnandet medför.

110 §.

Har den, som tagit försäkring å annans liv eller eljest på sådana villkor att tiden för försäkringsbeloppets utbetalande icke är beroende av försäkringstagarens död, avlidit innan beloppet förföll till betalning, äge förmånstagare, där sådan är insatt, den rätt, som tillkommit försäkringstagaren.

111 §.

Överlåter försäkringstagaren den rätt försäkringsavtalet medför gent emot försäkringsgivaren, och är förmånstagare insatt utan att försäkringstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, skall förordnandet anses förfallet.

112 §.

Pantsättning av rätt på grund av livförsäkringsavtal medför ej, att förordnande om förmånstagares insättande förfaller.

Vill panthavaren, för utfående av sin fordran, hos försäkringsgivaren påkalla återköp av försäkringen i stället för att på annat sätt göra sin panträtt gällande, stånde det honom fritt, såframt han därom underrättar pantsättaren och denne icke inom två månader därefter återlöser panten medelst erläggande av ett belopp, motsvarande vad panthavaren vid återköp av försäkringen skulle äga uppbära hos försäkringsgivaren.

Vinst, som utfaller å försäkring, skall ej anses inbegripen under pantsättning av försäkringen, med mindre den utgår i samband med återköp av försäkringen eller utbetalning av försäkringsbeloppet.

113 §.

Hava flera i god tro genom överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande förvärvat den rätt, som försäkringsavtalet medför mot försäkringsgivaren, och har en av dem i god tro fått försäkringsbrevet i handom, äge sådan innehavare företräde.

114 §.

Den, som påkallar utbetalning av försäkringsbelopp eller återköp av försäkring eller vill träffa överenskommelse om försäkringsavtalets ändrande, skall hos försäkringsgivaren förete försäkringsbrevet; och varde detta, där det av försäkringsgivaren återställs, av honom försett med anteckning om den åtgärd som vidtages. Göres ej sådan anteckning, vare åtgärden utan verkan mot innehavare av försäkringsbrevet, där denne i god tro vunnit rätt till försäkringen och fått försäkringsbrevet i handom.

115 §.

Innehåller försäkringsbrevet eller därå tecknad överlåtelse, att försäkringsbeloppet skall utbetalas till försäkringsbrevets innehavare, vare det oaktat innehavaren av försäkringsbrevet ej berättigad till beloppet, med mindre han visas vara i följd av överlåtelse eller eljest att anse såsom försäkringstagarens rättsinnehavare.

116 §.

Är försäkring tagen å försäkringstagarens eller hans makes liv, må rätt, som på grund av försäkringsavtalet tillkommer endera av dem, ej tagas i mät för någonderas gäld, utan så är att enligt avtalet premiebetalningen skall vara fullgjord under en tid understigande tio år eller under något år erlagts premie, som uppgår till mer än en femtedel av sammanlagda beloppet av de premier, som skolat erläggas därest premiebetalningen lika fördelats på tio år från avtalets slutande.

Är i fall, då rätt på grund av livförsäkringsavtal må tagas i mät, förmänstagare insatt utan att försäkringstagaren gent emot honom förbundet sig att låta förordnandet stå vid makt, äge efter försäkringstagarens död dennes borgenärer, i den mån deras fordringar ej kunna utgå ur kvarlåtenskapen, samma rätt till försäkringsbeloppet som de skulle hava ägt om det tillagts förmänstagaren genom testamente.

117 §.

Varder, innan tio år förflutit från försäkringsavtalets ingående, försäkringstagaren försatt i konkurs, och finnes han hava under de tre senaste åren före beslutet om egendomsavträde till betalning av premie för försäkring, som enligt 116 § ej kan göras till föremål för utmätning, använt belopp, som vid den tid, då betalningen skedde, ej stod i skäligen förhållande till hans villkor, äge konkursboet hos försäkringsgivaren utkräva vad sålunda för mycket erlagts, i den mån tillgodohavandet hos denne därtill förslår. Har ej försäkringstagaren lämnat konkursboet samtycke till beloppets utkrävande, åligger

det konkursboet att för prövning av dess rätt inom sex månader från första borgenärssammanträdet instämma försäkringstagaren.

Ej må krav, varom nu är sagt, göras gällande till förfång för förmånstagare vars insättande jämlikt 102 § ej må återkallas.

Om livränteförsäkring.

118 §.

Har någon slutit avtal om försäkring sålunda, att försäkringsbeloppet skall utbetalas i form av livränta, skola bestämmelserna om kapitalförsäkring med undantag av 113, 114 och 117 §§ äga tillämpning.

Är den, under vars livstid livräntan skall utgå, annan än försäkringstagaren själv, skall han anses vara insatt såsom förmånstagare. Sedan livräntebelopp första gången blivit till honom utbetalt, skall insättandet, där ej annat framgår av omständigheterna, anses oåterkalleligt.

Om utmätningsfrihet för livränta i vissa andra fall än då sådan följer av 116 § stadgas i utsökningslagen.

IV. Om olycksfalls- och sjukförsäkring.

119 §.

Försäkring må tagas för olycksfall eller sjukdom, som drabbar försäkringstagaren själv eller annan.

120 §.

Har händelse, som omfattas av olycksfallsförsäkring, inträffat under försäkringstiden, svare försäkringsgivaren jämväl för sådan följd av händelsen, som yppar sig först efter denna tids utgång.

121 §.

Varder faran ökad genom ändring i förhållande, som i försäkringsbrevet angivits vara av betydelse för försäkringsgivaren, och äger den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, kännedom om ändringen, vare försäkringsgivaren, så länge faran är ökad, fri från ansvarighet, där det kan antagas, att han, om det genom ändringen uppkomna förhållandet förefunnits vid avtalets slutande, över huvud icke skulle hava meddelat försäkring.

Kan det antagas, att försäkringsgivaren väl skulle hava meddelat försäkring men i avseende å premie eller eljest uppställt andra villkor än i avtalet upptagits, vare hans ansvarighet begränsad till vad i betraktande härav svarar mot den utfästa premien. Har försäkringsgivaren icke tagit återförsäkring såsom eljest skulle hava skett, skall hans ansvarighet därefter lämpas.

Vad i 48 § och 49 § andra stycket är stadgat skall äga motsvarande tillämpning.

Ej må försäkringsgivaren åberopa förbehåll, att ökning av faran skall inverka å hans ansvarighet i andra fall eller i annan omfattning än här sägs;

dock må med laga verkan avtalas, att i stället för den i andra stycket givna regeln skall gälla, att försäkringsgivaren för inträffat försäkringsfall svarar endast i den mån det visas, att farans ökning varit utan betydelse för försäkringsfallets inträffande eller omfattning.

122 §.

Vad i 102, 103, 105 och 106 §§ samt 104 § första stycket är för livförsäkring stadgat beträffande förmånstagare skall äga motsvarande tillämpning, när fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring.

123 §.

Fordran, som på grund av olycksfalls- eller sjukförsäkring inestår hos försäkringsgivaren, må ej för gäld tagas i mät.

Om utmätningsfrihet för livränta i vissa andra fall än då sådan följer av denna paragraf stadgas i utsökningslagen.

124 §.

Har den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet underlåtit att efter förmåga vidtaga åtgärd, varigenom skada, för vilken försäkringsgivaren skulle svara, kunnat avvärjas eller begränsas, eller har han utan skälig anledning vägrat att efterkomma anvisning, som i sådant avseende meddelats honom av försäkringsgivaren, vare denne, i den mån underlåtenheten kan anses äga betydelse för skadans inträffande eller omfattning, fri från ansvarighet. Vad sålunda stadgats gälle dock ej i fråga om åtgärd av sådan beskaffenhet, att dess påkallande skulle för den, vars olycksfall eller sjukdom försäkringen avser, innebära ett oskäligt ingrepp i hans rätt att bestämma över sin person.

Förbehåll, enligt vilket underlåtenhet att vidtaga åtgärd som nu är sagd skulle hava inverkan i vidare mån än här stadgas, må ej åberopas av försäkringsgivaren.

Förslag
till
Lag

angående införande av lagen om försäkringsavtal.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om försäkringsavtal skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1928.

Är försäkringsavtal, som dessförinnan slutits, ingånget med förbehåll om ömsesidig uppsägningsrätt, och sker ej, efter det nya lagen trätt i kraft, uppsägning till den tid, då på grund av sådan uppsägning avtalet tidigast kunnat frånträdas, skall från nämnda tid nya lagen tillämpas å avtalet.

Å brandförsäkringsavtal, som före nämnda dag slutits för all framtid, skall nya lagen äga tillämpning från och med den 1 januari 1933, såvida ej dessförinnan annat blivit överenskommet. Har försäkringsgivaren framställt förslag, att nya lagen ej skall verka rubbning i avtalet, men varder det ej antaget, stånde honom fritt att mot utbetalande av den på försäkringen belöpande andel i premiereserven uppsäga avtalet att upphöra fjorton dagar efter uppsägning.

2 §.

Genom nya lagen upphävas 230—263 §§, 264 § andra stycket, 265 och 266 §§ i sjölagen, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Vad nya lagen innehåller angående verkan därav, att försäkringsgivaren kommer på obestånd eller träder i likvidation eller att hans rätt att här i riket driva försäkringsrörelse upphör, skall, där sådant förhållande inträder efter det nya lagen trätt i kraft, äga tillämning jämväl i fråga om försäkringsavtal, som han dessförinnan slutit.

5 §.

Vad i 29 och 30 §§ nya lagen stadgas angående tid, inom vilken fordringsanspråk må göras gällande, skall äga tillämpning jämväl där avtalet tillkommit före dennas ikraftträdande, dock att där det förhållande, från vars inträdande tiden skall räknas, även inträtt dessförinnan, tiden i stället skall räknas från ikraftträdandet.

6 §.

Den i 34 § nya lagen givna föreskrift om åsidosättande av avtalsvillkor, som leder till uppenbar obillighet, skall, utan hinder av att avtalet slutits före lagens ikraftträdande, äga tillämpning i tvist med anledning av försäkringsfall, som senare inträffat.

7 §.

Vad nya lagen i 86—88 §§ stadgar om inteckningshavares rätt på grund av brandförsäkring å byggnad skall i fråga om ersättning för brandskada, som inträffat efter det nya lagen trätt i kraft, äga tillämpning utan hinder av att försäkringsavtalet slutits tidigare eller inteckningen blivit tidigare sökt.

8 §.

De i nya lagen givna bestämmelser om förmånstagares insättande och om återkallelse därav skola, där försäkringsfall inträffar efter lagens ikraftträdande, äga tillämpning jämväl å tidigare vidtagen åtgärd, som har sådan innebörd.

Vad i 116, 117, 118 och 123 §§ nya lagen är stadgat om borgenärens rätt skall efter tiden för ikraftträdandet äga tillämpning jämväl där avtalet tillkommit före sagda tid, dock ej i mål som då redan äro anhängiga.

Förslag

till

Lag**om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har brandförsäkring tagits å byggnad, hörande till fast egendom som be-
sväras av sökt eller beviljad inteckning för fordran, vare, i händelse av timad
skada, byggnadens ägare utan hinder av inteckningen berättigad att själv upp-
bära ersättningen, där denna ej överstiger en tiondel av det belopp, för vilket
brandförsäkring å egendomens åbyggnad är gällande.

År ersättningen större, må den ej utbetalas till ägaren, med mindre inteck-
ningshavaren det medger eller ock ägaren avhjälpit skadan eller ställt säker-
het, som av Konungens befallningshavande godkänts, för ersättningens återbä-
rande i händelse skadan ej inom skälig tid avhjälpes. Visar ej ägaren inom två
månader efter det ersättningsbeloppet till betalning förfallit, att han är berät-
tigad att lyfta beloppet eller har lyftat belopp återburits, skall beloppet ned-
sättas hos Konungens befallningshavande för utbetalning till den eller dem,
som därtill äga rätt; och skall tillika uppgift lämnas om inteckningshavare,
vars namn och adress blivit hos försäkringsgivaren anmälda.

Sådan inteckningshavare skall ock av försäkringsgivaren särskilt underrät-
tas om nedsättningen. Underrättelse skall anses meddelad, då den i rekomen-
derat brev avsänts under den uppgivna adressen.

2 §.

Har ersättningsbelopp blivit nedsatt hos Konungens befallningshavande, ut-
sätte denne så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares an-
språk och beloppets fördelning. Fråga om inteckningshavares rätt till betalning
varde av Konungens befallningshavande prövad, med mindre inteckningshavaren
givit till känna, att han ej önskar betalning.

Kallelse till sammanträdet skall genom Konungens befallningshavandes för-
sorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till byggnadens ägare och
kända innehavare av fordran, som i denna lag avses, så ock införas i allmänna
tidningarna och tidning inom orten. I övrigt skall i avseende å fördelningen

vad i utsökningslagen stadgas om fördelning av köpeskillning för utmättningsvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Har vid fördelning, som Konungens befallningshavande verkställt, betalning utfallit å intecknings huvudstol, vare inteckningen till den del den guldits utan verkan.

4 §.

Är, då skada inträffar, försäkringsgivaren ansvarig i förhållande till inteckningshavaren men ej gent emot byggnadens ägare, inträde han, i den mån betalning utfallit å inteckningens huvudstol, i inteckningshavarens rätt.

För det belopp, varmed betalning sålunda utfallit, jämte ränta skall på grund av handling, som Konungens befallningshavande har att utfärda, inteckning meddelas försäkringsgivaren att gälla med förmånsrätt näst efter intecknat belopp, som ej vid fördelningen utgått. Sådan handling skall innehålla, att belopp som däri avses förfaller till betalning sex månader efter uppsägning.

5 §.

Har inteckning jämlikt denna lag blivit helt eller delvis utan verkan, åligger det Konungens befallningshavande att därom, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan, å landet hos domaren och i stad hos rätten samt tillika insända fördelningslängden; och skall, sedan sådan anmälan inkommit, anteckning om förhållandet införas i inteckningsprotokollet, å landet å nästa rättegångsdag under lagtima ting och i stad å nästa rättegångsdag för inteckningsärenden.

Skall inteckning meddelas på grund av handling, som avses i 4 §, har Konungens befallningshavande att i sammanhang med anmälan, som här förut i denna paragraf är sagd, insända handlingen med begäran om inteckning.

6 §.

Utan hinder därav att, sedan skada timat å försäkrad byggnad, skadans belopp blivit efter förhandling mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren fastställt, vare innehavare av inteckning i egendomen, där han ej medgivit ersättningsbeloppets utbetalande, berättigad att hos försäkringsgivaren påyrka, att skadans belopp skall, såvitt hans rätt angår, fastställas i den ordning försäkringsavtalet stadgar. Sådant yrkande skall framställas inom en månad efter det skadan timade eller, därest anmälan om inteckningshavarens namn och adress gjorts hos försäkringsgivaren, inom fjorton dagar efter det inteckningshavaren underrättats om skadebeloppets fastställande. Underrättelse skall anses meddelad, då den blivit till inteckningshavaren avsend i rekommenderat brev under den uppgivna adressen.

Framställes yrkande som i denna paragraf avses av flera inteckningshavare, ankomme på dem att gemensamt utse ett ombud att föra talan i saken; sämjas de ej, skall ombudet utses av Konungens befallningshavande.

7 §.

Vad i denna lag stadgas om inteckningshavare gälle ock den, som för ogulden köpeskilling äger fordran med förmånsrätt, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

Har någon för fordran inteckning i tomträtt eller vattenfallsrätt, och är brandförsäkring tagen å byggnad, som utgör tillbehör till tomträtten eller vattenfallsrätten, skall i fråga om inteckningshavarens rätt på grund av försäkringen vad i denna lag stadgas äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1928 och skall i fråga om ersättning för brandskada, som sedermera inträffar, äga tillämpning utan hinder av att försäkringsavtalet slutits tidigare eller inteckningen blivit tidigare sökt.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen.**

Härigenom förordnas, att 67 § utsökningslagen i dess lydelse enligt lagen den 11 juni 1920 (nr 418) i nedan angivna delar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Gäldenärs inestående — — — — — motsvarande belopp.

Vad sålunda stadgats om pension å rikets stat skall äga tillämpning jämväl å annan pension eller livränta, som tillkommer gäldenär såsom vederlag för egen eller annans arbetsanställning och som förfaller till betalning efter det gäldenären fyllt femtiofem år eller blivit varaktigt oförmögen till arbete; och pension eller livränta vartill gäldenär eljest äger rätt, i den mån vad sålunda tillkommer honom icke överstiger ettusen femhundra kronors årsränta.

I fråga om viss ytterligare utmätningfrihet för pension eller livränta som utgår på grund av försäkring stadgas i lagen om försäkringsavtal. Är eljest i lag eller författning stadgat, att viss egendom ej må utmätas, lände det till efterrättelse.

Om införsel i avlöning, pension eller livränta gälla särskilda bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928; dock skola mål, som då redan äro anhängiga, behandlas enligt äldre lag. Å pension eller livränta, som blivit utfäst före lagens ikraftträdande och enligt Konungens förordnande ej kunnat tagas i mät, äge lagen ej tillämpning utan vare sådan pension eller livränta såsom förut från utmätning fredad.

Förslag

till

Lag

**om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42 s. 12) angående
inteckning i fast egendom.**

Härigenom förordnas, att till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående
inteckning i fast egendom, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 20 juni
1924 (nr 387), skall göras följande tillägg:

3 mom. Huru i visst fall inteckning, som utgått ur brandskadeersättning,
varder utan verkan, så ock huru ny inteckning i stället kan komma att meddelas
på grund av handling, som Konungens befallningshavande har att utfärda,
därom är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928.

Förslag

till

Lag

om tillägg till 12 § i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 31) om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

Härigenom förordnas, att till 12 § i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 11 oktober 1912 (nr 215), skall göras följande tillägg:

4 mom. Huru i visst fall inteckning, som utgått ur brandskadeersättning, var-der utan verkan, så ock huru ny inteckning i stället kan komma att meddelas på grund av handling, som Konungens befallningshavande har att utfärda, där-om är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928.

Förslag

till

Lag

om dispaschörs befattning med försäkringstvister.

Med upphävande av 264 § första stycket i sjölagen förordnas som följer:

Uppstår tvist angående den ersättningsskyldighet, som på grund av avtal om sjöförsäkring eller återförsäkring av sådan försäkring må åligga försäkringsgivaren, skall saken hänskjutas till utredande av dispaschör. Sådan utredning verkställs, där ej annorlunda avtalats, å den ort, där försäkringen slutits eller där dispasch för den ort vanligen uppgöres. Det åligger dispaschören att i tillämpliga delar iakttaga vad för utredning av gemensamt haveri är i sjölagen stadgat; dock att kungörelse, som i 214 § sagda lag sägs, ej skall utfärdas, där såväl försäkringsgivare som försäkringshavare förklarar sig icke påkalla sådan; skolande i ty fall dispaschen vara upprättad inom två månader efter det fullständiga handlingar inkommit.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas, att 7, 109, 123, 205, 212, 232, 235 och 236 §§ i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse, av vilka lagrum 109, 205 och 232 §§ ändrats genom lagen den 13 maj 1921 (nr 239), skola, vissa paragrafer i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Avser försäkringsaktiebolags rörelse livförsäkring, skola upprättas grunder beträffande

- 1) beräkning av försäkringspremier och premiereserv,
- 2) den rätt till återköp av försäkring, som må tillkomma försäkringstagare,
- 3) verkan av underlåten premiebetalning,
- 4) försäkringstagares rätt när, annorledes än i följd av återköp eller underlåten premiebetalning, försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall,
- 5) försäkringstagares rätt att njuta förskott mot säkerhet i försäkringsbrevet,
- 6) beräkning och fördelning av den vinst, som må tillkomma försäkringstagarna.

Där förutberäkning skall ske av de belopp (premieåterbäring), som bolaget förväntas kunna av sin behållning utbetala till försäkringstagare utöver de i försäkringsavtalet bestämda, skola ock grunder upprättas för denna förutberäkning samt för beräkning av fond för tryggnad av sådan premieåterbäring (premieåterbäringsreserv).

Skall försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år, skola grunder upprättas för beräkning av försäkringspremier och premiereserv för sådana försäkringar ävensom för bestämmande av försäkringstagares rätt när sådan försäkring upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall.

109 §.

Har försäkringsaktiebolag trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, må nya försäkringar icke avslutas.

123 §.

Avser ömsesidigt försäkringsbolags rörelse livförsäkring, skola upprättas grunder beträffande

- 1) beräkning av försäkringspremier och premiereserv,
- 2) den rätt till återköp av försäkring, som må tillkomma försäkringstagare,
- 3) verkan av underlåten premiebetalning,
- 4) försäkringstagares rätt när, annorledes än i följd av återköp eller underlåten premiebetalning, försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall,
- 5) försäkringstagares rätt att njuta förskott mot säkerhet i försäkringsbrevet,
- 6) beräkning och fördelning av den vinst, som må tillkomma försäkringstagarna.

Där förutberäkning skall ske av de belopp (premieåterbäring), som bolaget förväntas kunna av sin behållning utbetala till försäkringstagare utöver de i försäkringsavtalet bestämda, skola ock grunder upprättas för denna förutberäkning samt för beräkning av fond för tryggande av sådan premieåterbäring (premieåterbäringsreserv).

Skall försäkring, som ej är att hänföra till personförsäkring, meddelas för all framtid eller för längre tid än tio år, skola grunder upprättas för beräkning av försäkringspremier och premiereserv för sådana försäkringar ävensom för bestämmande av försäkringstagares rätt när sådan försäkring upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall.

205 §.

Har ömsesidigt försäkringsbolag trätt i likvidation eller kommit i konkurs-tillstånd, må nya försäkringar icke avslutas.

212 §.

I försäkringsbolags balansräkning skall under benämningen försäkringsfond såsom skuld upptagas det för den tidpunkt, som balansräkningen avser, beräknade värdet av bolagets ansvarighet

- 1) på grund av redan inträffade försäkringsfall (ersättningsreserv) samt
- 2) på grund av löpande försäkringar (premiereserv).

Omfattar bolagets rörelse olika försäkringsgrenar, skall för varje försäkringsgren särskild försäkringsfond upptagas.

Är försäkring återförsäkrad hos inländskt bolag, som enligt denna lag är berättigat att driva försäkringsrörelse, eller hos utländsk försäkringsanstalt, som i sitt hemland med laga rätt driver sådan rörelse, må det bolag, åt vilket återförsäkringen meddelats, upptaga såsom tillgång värdet av återförsäkringsbolagets ansvarighet på grund av återförsäkringen, dock högst det belopp, vartill försäkringsfonden för försäkringen enligt bolagets egna beräkningsgrunder uppgår.

232 §.

Under administrationstiden må ej återköp av livförsäkringar äga rum eller förskott mot säkerhet i livförsäkringsbrev lämnas. Att nya livförsäkringar ej må meddelas stadgas i 109 och 205 §§.

Å livförsäkringsbelopp — — — ej rum.

235 §.

Har ej — — — bolagets verksamhet.

Besluta de — — — Konungens stadfästelse.

Sedan Konungens — — — och skyldigheter.

Kan icke i den ordning, som i denna paragraf sägs, nytt bolag komma till stånd, skall, där ej samtliga försäkringstagare överenskomma om administrationens fortsättande, fördelning av administrationsboets tillgångar äga rum. För sådant ändamål skall verkställas beräkning av det belopp, vartill försäkringsfonden uppgår; och skall vid fördelning av tillgångarna varje försäkringstagares fordran anses motsvara hans andel i fonden.

Har överenskommelse träffats om administrationens fortsättande, ankomme på försäkringsinspektionen, huruvida ytterligare åtgärder böra vidtagas för försäkringarnas överlåtande eller för bildande av nytt bolag.

236 §.

Har försäkringsbolag, som meddelar försäkring av annat slag än personförsäkring och meddelar sådan försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd, skall försäkringsinspektionen utse ett ombud, som har att å försäkringstagarnas vägnar iakttaga och bevaka den panträtt, som jämlikt 217 § tillkommer försäkringstagarna uti de enligt sagda paragraf till deras säkerhet i särskilt förvar satta värdehandlingar, med iakttagande därav att varje försäkringstagare njuter pant rätt i nämnda värdehandlingar för den på hans försäkring belöpande andel i försäkringsfonden.

Ombudet äge — — — av Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1928; dock att i fråga om försäkringsbolag, vars bolagsordning före sagda dag blivit av Konungen fastställd, vad i 7 och 123 §§ stadgas i fråga om upprättande av grunder beträffande försäkringstagares rätt när försäkringen upphör i förtid eller bolaget eljest är fritt från ansvarighet för försäkringsfall ej skall träda i tillämpning förrän den 1 januari 1930.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 9 april 1926.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, SCHLY-
TER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för socialdepartementet och han-
delsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin,
att, sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 8 november 1918 uppdragit åt den
för utarbetande av lagförslag inom obligationsrättens område tillsatta kom-
mittén att uppgöra förslag till lagstiftning angående försäkringsavtal, kom-
mittén med underdånig skrivelse den 7 april 1925 överlämnat av motiv åtföljda
förslag till

- 1) lag om försäkringsavtal;
- 2) lag angående införande av lagen om försäkringsavtal;
- 3) lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår
på grund av brandförsäkringsavtal;
- 4) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;
- 5) lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteck-
ning i fast egendom;
- 6) lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister, samt
- 7) lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkrings-
rörelse.

Föredraganden anför: »Bortsett från de bestämmelser om sjöförsäkring,
som finnes upptagna i 10 kap. sjölagen, har lagstiftningen i vårt land hittills
huvudsakligen reglerat endast den offentligrättsliga sidan av det frivilliga
försäkringsväsendet. Syftet med denna offentligrättsliga lagstiftning är i
främsta rummet att lagbinda de enskilda försäkringsanstalternas organisation
och att genom offentlig tillsyn kontrollera deras ekonomiska ställning. Med
bifall till en vid 1905 års riksdag väckt motion om reglering av försäkrings-
verksamheten jämväl ur privaträttslig synpunkt har emellertid riksdagen i
skrivelse den 12 maj 1905 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och
för riksdagen framlägga förslag till lag om försäkringsavtal. Efter det Kungl.
Maj:t under år 1909 tagit initiativ till återupptagande av det med Danmark
och Norge gemensamma lagstiftningsarbetet å obligationsrättens område samt
dessa båda länders regeringar förklarar sig villiga biträda det sålunda väckta
förslaget, har för samarbetet uppgjorts ett program omfattande bland annat

lagstiftning om försäkringsavtal. Till fullföljande av detta program har Kungl. Maj:t bemyndigat den för utarbetande av förslag till lagstiftning angående försäkringsavtal tillsatta kommittén att med de danska och norska kommittéer, som komme att tillsättas för motsvarande ändamål, sammanträda till gemensamma överläggningar i syfte att åvägabringa största möjliga överensstämmelse mellan kommittéernas blivande förslag. Sedan en av Finlands regering gjord framställning om beredande av tillfälle för regeringen att bliva representerad vid ifrågavarande lagstiftningsarbete vunnit anslutning från regeringarna i Sverige, Danmark och Norge, har jämväl en av Finlands regering utsedd kommitté deltagit i arbetet. Av de nu anmälda förslagen är förslaget till lag om försäkringsavtal tillkommet under samarbetet med kommittéerna från de tre övriga nordiska länderna och överensstämmelse i allt väsentligt med dessa kommittéers motsvarande förslag.

Vad angår omfattningen av den ifrågasatta lagstiftningen om försäkringsavtal föreslår kommittén såsom huvudregel, att bestämmelserna skola äga tillämpning å varje avtal, varigenom försäkring meddelas av någon som driver försäkringsrörelse. Undantag göres allenast för återförsäkring samt för avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

I fråga om sjöförsäkring har en ledamot av kommittén påyrkat, att lagbestämmelserna därom måtte bibehållas såsom ett kapitel i sjölagen och att den blivande lagen om försäkringsavtal följaktligen icke skulle äga tillämpning å denna försäkringsform.

Kommitténs betänkande har den 30 april 1925 remitterats till socialstyrelsen, kommerskollegium och försäkringsinspektionen. Tillika har Kungl. Maj:t genom remiss samma dag anbefallt överståthållareämbetet och samtliga länsstyrelser att, sedan försäkringsanstalter eller andra vederbörande erhållit tillfälle att avgiva yttrande i ärendet, överlämna de yttranden, som sålunda kunde hava avgivits, ävensom det utlåtande, vartill anledning kunde förefinnas.

Utlåtanden i ärendet hava sedermera inkommit från samtliga ovannämnda myndigheter, varjämte yttranden avgivits av åtskilliga försäkringsanstalter samt Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening. Dessutom har till Kungl. Maj:t ingivits en resolution, fattad av de fyra nordiska ländernas sjöassuradörer vid den tredje nordiska sjöförsäkringskongressen i Göteborg den 12 och 13 juni 1925.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande hemställt, att den föreslagna lagen om försäkringsavtal icke måtte vinna tillämpning å den försäkringsverksamhet, som bedrivs i enlighet med gällande lagstiftning om sjukkassor. Till stöd härför har socialstyrelsen i främsta rummet åberopat, att ifrågavarande försäkringsverksamhet närmast är att hänföra till den sociala försäkringen. Styrelsen erinrar vidare om att sjukasseverksamheten redan förut genom lag eller stadgar är på viktiga punkter reglerad enligt grunder, som avvika från föreliggande lagförslag. En ytterligare anledning till den gjorda hemställan har styrelsen funnit däri, att sjukasselagstiftningen för närvarande är föremål för

omarbetning. Det kan nämligen enligt styrelsens mening tagas för givet, att en ny lag om sjukkassor, därest en sådan kommer till stånd, kommer att bliva långt mera tvingande än den nu gällande och ännu mera framhåva sjukkas-
verksamhetens sociala karaktär och uppgifter.

Med anledning av vad socialstyrelsen sålunda anført får jag till en början erinra om att Kungl. Maj:t dels till innevarande års riksdag avlåtit proposition (n:r 113) med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor dels ock i proposition nr 114 för riksdagen framlagt förslag, avseende, jämte ökade bidrag från det allmännas sida till sjukkas-
rörelsen, väsentligt skärpta villkor för åtnjutande av statsbidrag icke blott i fråga om sjukkassornas organisation utan även med avseende å dessas presta-
tioner beträffande sjuk- och moderskapshjälp. I likhet med socialstyrelsen anser jag mig vidare kunna utgå från att huru än sjukkasverksamheten för framtiden kommer att ordnas, den sociala karaktären av denna verksamhet kommer att bliva så starkt framträdande, att ifrågavarande försäkringsgren, på sätt kommittén föreslagit i fråga om den sociala pensionsförsäkringen och försäkringen för olycksfall i arbete, bör falla utanför den privaträttsliga lagstiftningen om försäkringsavtal. På grund härav får jag föreslå, att i 1 § andra stycket av förslaget till lag om försäkringsavtal göres undantag för försäkring, som meddelas av sjukkassor. I sammanhang därmed bör 26 § 1 mom. undergå jämkning.

I de yttranden, som avgivits av överståthållareämbetet samt länsstyrelserna i Uppsala, Blekinge och Värmlands län, ävensom i den vid förut omnämnda sjöfartskongress fattade resolutionen har förordats, att bestämmelserna om sjöförsäkring, på sätt en av kommitténs ledamöter föreslagit, fortfarande likasom hittills måtte meddelas i sjölagen. Vad härutinnan anförts har icke synts mig innefatta anledning att frångå kommitténs förslag i denna del.

I 14 § andra stycket av förslaget till lag om försäkringsavtal har upptagits en bestämmelse av innehåll att, därest i försäkringsavtal träffats förbehåll att underlåtenhet att erlägga premie för en senare period skall medföra upphörande av försäkringsgivarens ansvarighet, sådan påföljd ej får inträda innan en vecka förflutit, efter det försäkringsgivaren givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag. Beträffande denna bestämmelse har i vissa av de inkomna yttrandena hemställts, att det måtte i lagtexten utsägas, att en försäkringsinrättning, som äger få sina avgifter indrivna i samband med kronouppbörd, skall anses hava givit sådant meddelande som här avses därigenom att en debetsedel upptagande premien blivit till försäkringstagaren avsänd. För min del finner jag det vara självfallet, att, på sätt kommittén i motiven framhållit, den föreslagna bestämmelsen måste så tolkas, att här avsett meddelande givits genom debetsedelns utsändande. Vid sådant förhållande har det icke synts mig påkallat att vidtaga någon ändring i paragrafens avfattning.

Däremot har jag i anledning av anmärkningar, som framställts mot 15 §, ansett mig böra företaga jämkning i avfattningen av första punkten i denna paragraf i syfte att tydligt utmärka att paragrafen icke skall äga tillämpning i fråga om premier, som indrivs i samband med kronouppbörd.

Enligt 27 § första stycket av förslaget till lag om försäkringsavtal gäller, att om försäkringsgivarens rätt att här i riket driva försäkringsrörelse upphör, försäkringstagaren äger uppsäga avtalet. Denna bestämmelse kommer, enligt vad kommittén påpekat, att hava självständig betydelse allenast i fråga om utländska försäkringsanstalter. Försäkringsinspektionen framhåller i sitt utlåtande, att för dessa anstalters vidkommande bestämmelsen givetvis är avsedd att tillämpas, när meddelat tillstånd att här i riket driva försäkringsrörelse återkallas av försäkringsinspektionen av orsak, som omförmäles i 10 § i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att här i riket driva försäkringsrörelse, eller när sådant tillstånd förverkas enligt 9 § av samma lag. Enligt sin ordalydelse kan bestämmelsen i fråga, yttrar försäkringsinspektionen vidare, omfatta även det fall, att utländsk anstalt eljest upphör med försäkringsrörelse, således även frivilligt upphörande, varom talas i 11 § av nämnda lag. Med hänsyn till den motivering, varmed kommittén försett ifrågavarande 27 §, anser sig emellertid försäkringsinspektionen kunna antaga, att paragrafen icke skall avse dylikt fall. Mot en sådan ståndpunkt finner försäkringsinspektionen intet att erinra men hemställer att, till undvikande av missförstånd, åt paragrafen gives en sådan avfattning, som överensstämmer med dess antydda mening. Enligt vad jag inhämtat har kommittén icke med den till ifrågavarande paragraf fogade motiveringen åsyftat att åt bestämmelsen giva någon annan tolkning än den som framgår av ordalydelsen. Vid sådant förhållande torde någon jämkning av avfattningen icke vara erforderlig.

I gällande försäkringsvillkor för brandförsäkring och vissa andra försäkringsarter är ofta, i syfte att förebygga skada eller minska inträffad skadas omfattning, föreskrivet, att särskilda för sådant ändamål avsedda skyddsanordningar skola vara vidtagna. För det fall att en dylik säkerhetsföreskrift icke iakttages, förbehålla sig försäkringsbolagen ej sällan, att försäkringshavaren vid inträffad skada skall gå sin rätt till ersättning helt eller delvis förlustig, även om det icke föreligger något kausalsammanhang mellan föreskriftens åsidosättande och skadans inträffande eller omfattning. Enligt 51 § i förslaget till lag om försäkringsavtal får ett sådant förbehåll icke göras gällande. Kan försäkringshavaren visa, att föreskriftens åsidosättande varit utan betydelse för försäkringsfallets inträde eller skadans omfattning, skall skadan trots åsidosättandet till fullo ersättas. Vad sålunda föreslagits har blivit föremål för kritik från åtskilliga ömsesidiga brandförsäkringsbolags sida. Direktionen för Stockholms läns brandstodsbolag erinrar om att gällande brandstadga skall tillämpas på landskommun endast om och i den mån kommun frivilligt eller på Kungl. Maj:ts befallningshavandes påtryckning beslutar. Under sådant förhållande blir, framhåller direktionen, i praktiken brandskyddet på landsbygden i högsta grad beroende av de säkerhetsföreskrifter, som brandstodsbolagen föreskriva. Det måste därför, anser direktionen, vara rätt och billigt, att brandstodsbolagens verksamhet i detta hänseende icke omöjliggöres genom en sådan bestämmelse som den föreslagna. Bestämmelsen bör därför omredigeras så, att möjlighet beredes försäkringsgivare att, utan sådan inskränkning som nu föreslagits, få göra skäligen avdrag å skadeersättning vid inträffande försäk-

ringsfall, då försumlighet i berörda hänseende förekommit. Såsom paragrafen är formulerad, kan den enligt direktionens mening även ge försäkringshavaren en möjlighet att vid inträffat försäkringsfall kunna väcka diskussion angående lämpligheten eller nödvändigheten av en föreskrift i dess helhet eller detaljerna av densamma, som överenskommits i avtalet, varigenom svårlösta tvister kunna uppstå. Länsstyrelsen i Stockholms län finner den av länets brandstodsbolag framförda kritiken vara berättigad. Då de föreskrifter till förebyggande av skada eller minskande av inträffad skadas omfattning, som innehållas i brandstodsbolagets försäkringsavtal, äro ägnade att öka brandsäkerheten på landsbygden och verka uppfostrande i detta hänseende, anser länsstyrelsen det vara till synnerlig skada, om ett åsidosättande av dylika föreskrifter icke vore förenat med någon påföljd, därest det kan visas, att skada skulle hava inträffat, även om föreskrifterna iakttagits. För min del anser jag de uttalade farhågorna för att den föreslagna bestämmelsen skulle lägga hinder i vägen för brandstodsbolagens strävan att öka brandsäkerheten på landsbygden vara betydligt överdrivna. För en försäkringshavare, som underlåter att vidtaga en föreskriven skyddsanordning, kommer, även om förslaget blir upphöjt till lag, den risk han löper att vid inträffad brandskada ej utfå någon ersättning säkerligen att vara tillräckligt stor för att verka uppfostrande i förevarande hänseende. Att märka är nämligen, att rätten till brandskadeersättning enligt förslaget går förlorad icke blott då kausalsammanhang mellan föreskriftens åsidosättande och brandens uppkomst eller utbredning blir ådagalagt utan även då någon utredning rörande eldsvådan icke kan åstadkommas. Försäkringshavaren får sålunda uppbära ersättning allenast i sådana fall då han kan förete bevisning om frånvaron av kausalsammanhang, en bevisning, som ofta torde vara synnerligen svår att åvägabrinda. Vid nu angivna förhållanden har jag icke funnit mig böra frångå förslagets ståndpunkt i denna del.

Mot 53, 55, 79, 82, 84, 90, 98 och 100 §§ i förslaget till lag om försäkringsavtal har anmärkts, att de föreslagna bestämmelserna äro stridande mot den praxis, som för närvarande tillämpas inom vissa försäkringsgrenar eller av vissa försäkringsanstalter. Med anledning härav anser jag mig böra erinra om att samtliga dessa bestämmelser endast skola komma till tillämpning, därest ej annat föreskrives i försäkringsbrevet eller i fråga om en ömsesidig försäkringsanstalt i dess stadgar. Den omständigheten att en dylik deklaratorisk bestämmelse i ett eller annat fall icke kommer att överensstämma med gällande försäkringsvillkor synes mig icke utgöra anledning att vidtaga ändring i kommitténs förslag.

För tryggande av fastighetskrediten har kommittén i förslaget till lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal, upptagit bestämmelser om rätt för inteckningshavare att njuta säkerhet i ersättning, som utfaller på grund av en av den intecknade fastighetens ägare tagen försäkring å fastighetens åbyggnad. Sådan brandskadeersättning skall enligt förslaget i vissa fall nedsättas hos överexekutor för utbetalning till den eller dem, som därtill äga rätt. I 2 § första stycket andra punkten föreskrives, att anspråk på rätt att ur nedsatt belopp undfå

betalning framför ägaren skall vid äventyr av rättens förlust framställas senast vid det inför överexekutor utsatta fördelningssammanträdet. Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller, att det synes länsstyrelsen väl hårt, att in-teckningshavare, vilken på grund av laga förfall eller annan giltig orsak varit ur stånd att framställa anspråk på betalning, skall gå miste om sin rätt därtill. Länsstyrelsen vill ifrågasätta, huruvida icke vid fördelning av ersättningsbeloppet bör, såsom sker vid fördelning av köpeskilling för utmätning- vis försåld fast egendom och av expropriationsersättningar, å obehakad in-teckning, å vilken, därest den bevakats, utdelning skulle hava beräknats, av-sättas sådan utdelning dock med beräkning av högst ett års ränta. Even-tuellt skulle kunna föreskrivas viss tid efter sammanträdet, inom vilken inne-havare av obehakad in-teckning skulle hava att framställa anspråk på utdel-ningens utbekommande vid äventyr, om det försumades, att utdelningen skulle utgå till närmast förmånsberättigade, som icke erhållit full likvid för sin fordran. Liknande synpunkter hava framhållits av länsstyrelserna i Göte-borgs och Bohus län samt Västmanlands län. Länsstyrelsen i Jönköpings län har av samma anledning hemställt, att ifrågavarande punkt måtte utgå ur förslaget. Vad sålunda anförts har jag ansett böra vinna beaktande. Enligt min mening förefinnes nämligen icke tillräcklig anledning att då fördelning av brandskadeersättning i stort sett skall äga rum enligt reglerna för fördel-ning av köpeskilling för utmätningvis försåld fastighet avvika från gällan-de grundsats. att innehavare av in-teckning för fordran är berättigad till ut-delning, oavsett om fordringen blivit anmäld eller icke. Å andra sidan bör självfallet en in-teckningshavare, som anser det med sin fördel förenligt att bibehålla sin i fastigheten in-tecknade fordran, icke vara pliktig att uppbära betalning ur det nedsatta beloppet. I tydlighetens intresse har det synt mig påkallat att i 2 § i förslaget till lag om in-teckningshavares rätt till betalning ur brandskadeersättning upptaga en uttrycklig föreskrift av sådant innehåll. Vad de hörda myndigheterna i övrigt anført rörande omförmälda förslag har jag funnit icke vara av beskaffenhet att böra föranleda ändring i förslaget. Då dessa anmärkningar allenast röra detaljbestämmelser, torde det icke vara nö-digt att i detta sammanhang ingå på en närmare redogörelse för desamma.

I 109 och 205 §§ lagen om försäkringsrörelse förekommer beträffande an-nan försäkring än livförsäkring och därmed likställd försäkring samt sjöför-säkring den lika lydande föreskriften, att, om försäkringsgivaren råkar i kon-kurs eller träder i likvidation, försäkringsavtal, som av försäkringstagaren icke hävts före nämnda tid, skall upphöra att gälla ett år efter beslutet om egendomsavträde eller likvidations början. Denna föreskrift är nu av-sedd att utgå ur nämnda lag och att ersättas med bestämmelserna i 26 § 1 mom. första stycket och 27 § andra stycket i förslaget till lag om försäk-ringsavtal. Försäkringsinspektionen framhåller, att då sistberörda lag icke är avsedd att äga tillämpning å återförsäkringsavtal eller å sådana avtal, som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete slutas med de s. k. arbets-givarebolagen, bestämmelser av det innehåll nyss nämnts komma att saknas för de fall, då det rör sig om återförsäkringsavtal eller avtal med nämnda

arbetsgivarebolag. Även om nu ifrågakomna avtal ofta avslutas allenast på ett år, kan enligt försäkringsinspektionens mening saknaden av de nu gällande bestämmelser komma att visa sig menlig. Försäkringsinspektionen ifrågasätter därför, om icke antingen berörda bestämmelser i 109 och 205 §§ lagen om försäkringsrörelse böra kvarstå, såvitt de angå sådana försäkringsavtal, varå lagen om försäkringsavtal icke skall äga tillämpning, eller också förslagets 26 och 27 §§ göras tillämpliga även beträffande nu avsedda försäkringsavtal. Med anledning av vad försäkringsinspektionen sålunda anfört anser jag mig böra erinra om att Kungl. Maj:t genom proposition nr 109 till innevarande års riksdag föreslagit en omorganisation för olycksfallsförsäkringen innebärande, bland annat, att de s. k. arbetsgivarebolagens verksamhet skall upphöra. Beträffande avtal om återförsäkring synes det mig tydligt, att, på sätt kommittén framhållit, vissa av de bestämmelser, som upptagits i den allmänna avdelningen av förslaget till lag om försäkringsavtal samt i avdelningen om skadeförsäkring, äro av beskaffenhet att kunna analogiskt tillämpas å återförsäkring. Att genom uttryckliga föreskrifter i 26 och 27 §§ förklara där intagna bestämmelser tillämpliga å återförsäkring torde vid sådant förhållande desto mindre vara lämpligt som därigenom skulle kunna uppstå det missförstånd, att i fråga om alla andra bestämmelser i förslaget analogisk tillämpning å återförsäkring vore utesluten. Icke heller synes det mig lämpligen kunna komma i fråga att beträffande dylik försäkring bibehålla nu gällande regler i 109 och 205 §§ av lagen om försäkringsrörelse.»

Härefter hemställer föredraganden att, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, lagrådets utlåtande över ifrågavarande av försäkringslagstiftningskommittén utarbetade lagförslag med de av föredraganden nu angivna ändringar, vilka avfattats på sätt en till detta protokoll fogad bilaga utvisar, måtte inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

N. Cervin.

Förslag
till
Lag
om försäkringsavtal.

1 §.

Denna lag — — — — driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring eller försäkring, som meddelas av sjukkassor, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eller i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

15 §.

Vill försäkringsgivare, som till följd av försäkringstagarens underlåtenhet att erlægga premie är fri från ansvarighet, anhängiggöra talan för premiens utkrävande, skall han göra det inom tre månader från förfallodagen, med mindre avtalet dessförinnan upphört att gälla. Underlåtes det, have han förlorat sin talan. Förbehåll, som strider mot vad nu är sagt, må ej av försäkringsgivaren åberopas.

26 §.

1 mom. Där försäkringsgivaren — — — — i konkursen.

Vad sålunda är stadgat skall icke äga tillämpning, då vid livförsäkringsbolags eller annan försäkringsanstalts konkurs särskild administration för tillvaratagande av försäkringstagarens rätt enligt lag skall inträda; och gälle i fråga om försäkring, som meddelats av understödsförening, vad därom är i lag särskilt stadgat.

2 mom. Finnes försäkringsgivaren — — — — dess fullgörande.

3 mom. Då, enligt — — — — ersättning därför.

F ö r s l a g

till

L a g

om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.

2 §.

Har ersättningsbelopp blivit nedsatt hos överexekutor, utsätte denne så snart ske kan sammanträde för förhandling om rättsägares anspråk och beloppets fördelning. Fråga om inteckningshavares rätt till betalning varde av överexekutor prövad, med mindre inteckningshavaren givit till känna, att han ej önskar betalning.

Kallelse till — — — — motsvarande tillämpning.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 25 oktober 1926.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet VON SETH,
 justitierådet WEDBERG,
 regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA,
 justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 9 april 1926, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om försäkringsavtal;
- 2) lag angående införande av lagen om försäkringsavtal;
- 3) lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal;
- 4) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;
- 5) lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 6) lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister, samt
- 7) lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Rudolf Eklund.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslaget till lag om försäkringsavtal.

Förslaget i dess helhet.

Lagrådet:

I likhet med sina föregångare alltifrån år 1667 behandlar vår nu gällande sjölag även sjöförsäkringen. Förslaget avser att bryta det formella samband mellan bestämmelserna om detta ämne och den sjörättsliga lagstiftningen i övrigt, som sålunda hos oss har gammal hävd. Det är förklarligt, att denna nyhet syntes mindre tilltalande för mången, som gjort sig förtrogen med vad

hittills gällt. Lagrådet kan dock ej finna annat, än att förslaget ståndpunkt härutinnan är välgrundad.

Avtal om andra försäkringsformer än sjöförsäkring äro för närvarande icke i svensk lagstiftning särskilt reglerade, men förslaget har haft en rikt utbildad försäkringspraxis att bygga på. Med tillgodogörande av vad i denna visat sig sunt och gott gör förslaget ej andra inskränkningar i avtalsfriheten till skydd för försäkringstagaren än sådana, som måste anses påkallade av dennes svagare ställning. Viktiga och värdefulla nyheter äro de bestämmelser, som vilja möjliggöra för den omtänksamme att genom försäkring trygga egen eller andras försörjning.

Förslaget har framgått ur det gemensamma nordiska lagstiftningsarbetet på obligationsrättens område, ett samarbete vari nu för första gången även Finland deltagit, och det motsvaras sålunda av ett danskt, ett finskt och ett norskt förslag. Ett önskemål är naturligtvis, att de lagar, som på grundvalen av dessa förslag kunna bli utfärdade i de skilda länderna, icke måtte utan fullgoda skäl avvika sinsemellan till vare sig innehåll eller form. Med tillfredsställelse finner man också, att de fyra förslagen i stort sett överensstämma, och där det svenska förslaget skiljer sig från de övriga, synes avvikelser i regel vara väl motiverade. Lagrådet håller emellertid före, att det svenska förslaget, varmed det finska i allmänhet är lika lydande, skulle lämpligen kunna i vissa hänseenden föras än närmare det danska eller norska. Såvitt det härvid gäller sakliga olikheter, kommer lagrådet att vid detaljgranskningen göra några hemställanden. Vad åter den formella avfattningen angår, vill lagrådet redan i detta sammanhang uttala, att, enligt dess förmenande, den svenska texten icke skulle förlora i tydlighet eller god stil, om den här och var jämkades efter den danska eller norska. Någon gång utelämnar den svenska texten en bestämmelse, som finnes i de danska och norska texterna, utan att den likväl torde därmed åsyfta någon olikhet. I de danska och norska texternas motsvarighet till 26 § 2 mom. utsåges sålunda, att ställd säkerhet skall vara betryggande. Giltigt skäl, varför den svenska texten skall lyda annorlunda — att säkerhet skall vara betryggande stadgas redan nu på åtskilliga ställen i köplagen och kommissionslagen — lär ej föreligga. Under uttrycket i 37 § andra stycket, att byggnad varder iståndsatt, synes icke rätt väl kunna hänföras även det i danska och norska texterna omnämnda fallet, att byggnad återuppföres; men enligt vad de svenska motiven utvisa, vill det svenska förslaget icke bli tolkat annorlunda än de båda andra. Det kan icke gärna vara meningen att 39 § andra stycket skall gälla annat avtal än sådant, som träffas före försäkringsfallets inträde, men i olikhet mot de danska och norska texterna är den svenska efter ordalagen tillämplig även å avtal, som ingås sedan skadan timat. Stundom är den danska eller norska texten mera ordknapp, men kanske dock lättfattligare än den svenska. Att exempelvis, i motsats till det danska förslaget, undvika att i 86 § tala om en försäkrad byggnad, därför att försäkringen begreppsenligt gäller icke byggnaden utan visst intresse, leder, vill det synas, till en tyngd i lagtexten, som icke uppväges av distinktionens i detta sammanhang likgiltiga teoretiska värde (jämför det i

motiven s. 230 återgivna, av lagberedningen föreslagna stadgandet). Bland sådana paragrafer, som lämpligen torde kunna i ett eller annat avseende omformuleras till större likhet med ordalagen i danska eller norska texten, må särskilt nämnas 65 och 72 §§, 73 § andra stycket, 83, 91 och 92 §§, 105 § andra stycket, 107 och 108 §§ samt 112 § första stycket.

3 §.

Lagrådet:

Denna paragraf, vars innehåll är för juristen självklart, torde hava tillkommit närmast till försäkringsmännens information. Om emellertid, såsom lagrådet vill förorda, den i 34 § givna regeln uppflyttas bland de inledande bestämmelserna, lärer varje vidare erinran vara överflödig därom, att även på det rättsområde, som förslaget avser att normera, avtalsfriheten är regel och att således inga andra av förslagets privaträttsliga bestämmelser äro av tvingande natur än de, om vilka sådant uttryckligen angives.

4—10 §§.

Lagrådet:

I 6 § stadgas om verkan därav att försäkringstagaren vid avtalets slutande, utan att hava gjort sig skyldig till svikligt förfarande, lämnat en uppgift, vars oriktighet han insett eller vid iakttagande av tillräcklig omsorg bort inse. Härmed har genom 7 § likställts det fall, att försäkringstagaren underlåtit att uppgiva ett av honom känt förhållande, som han insett eller bort inse vara av betydelse för försäkringsgivaren, och detta under omständigheter, som låta underlåtenheten framstå såsom en vårdslöshet.

Verkan i fråga är försäkringsgivarens fulla frihet från ansvarighet för försäkringsbeloppets utbetalande, i den händelse det kan antagas att han, i besittning av riktiga upplysningar, skulle hava vägrat bevilja någon försäkring alls. Avgörande betydelse har alltså tillmätts bevisning om huru just denne försäkringsgivare skulle hava ställt sig, därest han ej blivit vilseledd genom den oriktiga uppgiften eller förtigandet. Enligt de rättsgrundsatser, som inom vår avtalsrätt torde allmännast vunnit tillämpning, skulle väl en mera objektiv norm lagts till grund för bedömandet av verkan på kontrahenternas rättsförhållande. Domstolen skulle hava ställt sig den frågan, vilken hållning försäkringsgivare i allmänhet inom branschen rimligen kunde tänkas hava intagit. Denna ståndpunkt tillämpas i engelsk och tysk rätt jämväl på förevarande fall. Emellertid lärer det böra medgivas, att just inom försäkringsavtalens område, med dess i olika hänseenden säregna förhållanden, en tillförlitlig objektiv måttstock på den angivna vägen bleve vanskelig att finna; det torde vara alltför svårt att bedöma i vad mån en viss försäkringsgivares avvikande hållning i en viss punkt från eljest gängse praxis har samband med andra för hans försäkringspraxis säregna drag och har sin naturliga betingelse i dem. Härtill kommer, att man å andra sidan beträffande en viss försäkringsgivare — i motsats till vad i regel gäller om en avtalskontrahent — icke behöver vara hänvisad till mer eller mindre osäkra förmodanden rörande hans villighet eller ovillig-

het att sluta avtal, i den händelse förutsättningarna varit på visst sätt ändrade. Rörelsens omfattning och art gör det möjligt och nödvändigt att förfara efter fasta normer, och den bevisning, som av försäkringsgivaren i förevarande fall fordras för hans befrielse från ansvarighet, måste följaktligen nästan alltid bestå i ett påvisande av en av honom för hans verksamhet fastslagen och däri regelmässigt tillämpad princip. Skulle undantagsvis fallet ligga annorlunda till — exempelvis för ett nystartat försäkringsföretag — lärer, även med den formulering förevarande stadgande fått, annan utväg ej givas än att begagna den ovannämnda mera objektiva måttstocken. Inom vissa försäkringsgrenar med starkt individuellt varierande risker och premiesatser torde väl stundom bevisningen så på ena som andra vägen bliva vanskelig att förelbringa.

Mot stadgandet i första stycket synes någon erinran således icke böra framställas. Och det torde vara naturligt att fullfölja den tankegång, varpå det samma vilar, såsom genom bestämmelserna i andra stycket skett för det fall, att det visserligen icke är att antaga, att i händelse av meddelade riktiga upplysningar försäkring skulle rätt och slätt förvägrats, men väl att försäkringsgivaren i sådant fall skulle mot den utfästa premien eller de i övrigt avtalta villkoren åtagit sig risk allenast till visst lägre belopp eller att han skulle genom återförsäkring begränsat storleken av den risk han bure i sista hand. Enligt dessa bestämmelser blir nämligen försäkringsgivaren icke helt fri från ansvarighet, men bär endast den angivna lägre risken.

Denna s. k. prorataregel, vilken alltså fungerar såsom ett supplement till det skydd, som stadgandet i första stycket bereder försäkringsgivaren, har emellertid för vissa arter av skadeförsäkring i denna sin funktion ersatts, på sätt av tredje stycket framgår, av en helt annan regel, kausalitetsregeln kallad. Sistnämnda regel innebär, att försäkringsgivaren skall vara fri från ansvarighet, försåvitt ej, enligt vad motparten bevisat, det oriktigt uppgivna eller det förtigna förhållandet saknat inverkan å skadans inträde eller omfattning. Uppenbarligen har vid uppställandet av en så beskaffad regel en helt annan tankegång följts än den, som förestavat innehållet av paragrafens båda första stycken. För de försäkringsgrenar, varom här är fråga, hava såsom befrielsegrunder ställts vid sidan av varandra dels försäkringsgivarens subjektiva motiv till beslutet att meddela försäkring, dels det rent objektiva faktum i och för sig, att ett visst förhållande haft betydelse för uppkomsten eller omfattningen av den skada, som utgör försäkringsfall.

Anledningen till denna undantagsbestämmelse har angivits vara, att prorataregeln för att kunna inom en viss försäkringsgren göra avsedd tjänst förutsätter möjligheten att gradera riskerna och med ledning därav uppgöra premietariffer ävensom att tillämpa fasta normer för riskernas maximering. I fråga om sjöförsäkring och annan transportförsäkring, där dessa förutsättningar i stor utsträckning icke torde i tillräcklig mån vara för handen, må det anförda skälet tillerkännas bärkraft, även om det synes kunna ifrågasättas, huruvida ej följdriktigheten krävt, att den objektiva kausalitetsregeln fått träda helt i stället för hänsyn till den oriktiga uppgiftens verkan på försäkringsgivaren.

Starkare betänkligheter möta däremot förslaget ståndpunkt att — i motsats till samtliga de i övriga nordiska länder framlagda förslagen — under kausalitetsregeln hänföra jämväl brandförsäkring.

Ehuru kausalitetsregelns tillämpning icke utesluter, att verkan av den oriktiga uppgiften inskränker sig till en kvantitativ nedsättning i ansvarigheten i likhet med vad prorataregeln innebär, har den dock en omisskännlig tendens att ställa saken på sin spets: allt eller intet. Då inom brandförsäkringen, i olikhet med transportförsäkringen, den stora mängden bland försäkringstagnarna icke är affärsmän, kan här vida oftare förväntas en bristande ackuratess i uppgifter, därvid nämnda tendens relativt lätt kan få ödesdigra verkningar, desto hellre som full klarhet mången gång ej kan vinnas om och i vad mån en omständighet haft eller saknat inverkan å brandens uppkomst och omfattning. Å andra sidan lärer väl, såsom i motiven till det danska förslaget ock återopas, just inom denna försäkringsgren tariffering och maximering nått fastare utbildning än i de flesta andra och prorataregelns tillämpning således ej möta synnerliga svårigheter. Det må vara, att detta omdöme ej äger giltighet på alla brandförsäkringsverksamhetens områden; så torde exempelvis ej vara fallet med försäkring av industriella etablissement och där förvarad lösöegendom. Men paragrafens regler skola ju icke vara tvingande rätt, utan kunna såväl suppleras som ersättas av särskilt avtalade villkor. Det möter alltså intet hinder att vid industri-brandförsäkring, vid vilken i alla händelser de generella formulären icke äro tillfyllest, utan kompletteras eller bringas helt eller delvis ur kraft av diverse klausuler, avtalsvis göra förbehåll om prorataregelns ersättande med kausalitetsregeln. Att däremot upphöja den sistnämnda till legal regel för all brandförsäkring, alltså även för den vanliga borgerliga lösöreförsäkringen är förenat även med den olägenheten, att i så fall 34 § icke kan återopas för avvärjande av uppenbar obillighet, vartill regeln onekligen i vissa fall kan leda.

Det hemställes förty att undantagsbestämmelsen i tredje stycket av 6 § måtte begränsas till att omfatta allenast sjö- och annan transportförsäkring. Vinner denna hemställan efterföljd, lärer motsvarande ändring böra vidtagas i tredje stycket av 45 §.

Mot de principer, varå förslaget bestämmelser om försäkringstagarens upplysningsplikt i övrigt vila, lärer någon erinran ej vara att göra. Men det vill synas, som om tillägnandet av bestämmelsernas innehåll skulle icke oväsentligt underlättas, om de erhöles en i viss mån ändrad gruppering och avfattning.

Förslaget avser icke att ändra eller komplettera avtalslagens regler för de fall, att vid avtalet förfarits svikligt eller att sådana omständigheter förelegat, att avtalets återopande skulle strida mot tro och heder. Det synes då naturligtast att, i motsats till vad nu skett i 4 §, varken söka närmare beskriva dessa fall eller göra något sakligt uttalande om vad beträffande dem skall gälla, utan nöja sig med en kort erinran, att de behandlas i avtalslagen. Denna erinran kunde lämpligare avsluta än inleda bestämmelserna i ämnet; med förslaget uppställning kan frestelsen ligga nära att anse 8 och 9 §§ vara till-

lämpliga även inom området för nuvarande 4 §. Dennas plats borde i stället intagas av 6 §, vilken såsom angivande de skilda påföljderna av oriktig uppgift synes väl ägnad att ställas främst.

Det fall, då underlåtenhet att lämna uppgift skall öva inverkan å försäkringsgivarens ansvarighet, torde i överensstämmelse med 7 §:s mening men i enklare ordalag kunna angivas så, att om försäkringstagaren förtegat omständighet av betydelse för försäkringsgivaren, detta är utan inverkan å dennes ansvarighet, med mindre förtigandet kan tillräknas försäkringstagaren såsom vårdslöshet. Verkan av förtigande uttryckes i 7 § därigenom, att det likställes med lämnande av oriktig uppgift. Motiven upplysa, att denna konstruktion valts i syfte att vissa andra paragrafer, ehuru de enligt ordalagen blott gälla oriktig uppgift, likväl skola bli tillämpliga även vid förtigande. Efter lagrådets uppfattning är det likväl ej så alldeles lätt att utläsa vilka bestämmelser sålunda skola erhålla en räckvidd utöver vad de själva göra anspråk på. Det hela torde vinna i överskådlighet och reda, därest såsom påföljd av förtigande sättes, att bestämmelserna i nuvarande 6 § skola äga motsvarande tillämpning, och i övrigt de stadganden, som böra gälla förtigande, avfattas så att de bliva omedelbart därå tillämpliga.

Om nu antydda ändringar vidtagas, lär i samband därmed någon redaktionell jämkning även i vissa andra avseenden visa sig fördelaktig.

13—16 §§.

Lagrådet:

Enligt förslaget skall, såvitt på lagens egna stadganden beror, försäkringstagares underlåtenhet att i rätt tid gälda premie ej hava annan verkan än rätt för försäkringsgivaren att uppsäga avtalet med tre dagars frist (13 §). Begagnas denna rätt, har avtalet, vad framtiden beträffar, ingen bindande kraft mot någondera kontrahenten. I vad åter avtalet avser tiden intill uppsägningsfristens utgång äro de däremot båda bundna, försäkringsgivaren till sin åtagna ansvarighet, försäkringstagaren att svara för den premie, som skulle hava utgått, därest försäkringsavtalet slutits blott för nämnda tid (16 §).

Genom förbehåll i avtalet kan emellertid försäkringsgivaren betinga sig, att dröjsmålet skall för den följande tiden medföra frihet från ansvarighet, men försäkringstagaren alltjämt vara bunden att svara för den på samma tid belöpande premien. Det är i fråga om giltigheten av ett dylikt förbehåll, som vissa inskränkingar stadgats icke blott — såsom av lagtexten tydligt framgår — i 14 § 2 st., utan jämväl genom bestämmelsen i 15 §. Rätta sammanhanget härutinnan skulle klarare framträda, om man undveke att i 13 § bruka uttrycket »försäkringsgivarens ansvarighet» och i 15 § angäves, att där förutsatta frihet från ansvarighet grundar sig på särskilt avtalsvillkor.

Justitieråden von Seth och Wedberg:

Andra stycket av 14 § innehåller icke något om, när däri omförmälda meddelande med erinran om premiens förfallodag tidigast må göras för att kunna

åberopas av försäkringsgivaren. En dylik påstötning, gjord långt före förfallodagen, kan emellertid lätt bliva tämligen värdelös som hjälp för försäkringstagaren att hålla förfallodagen i minnet. I de danska och norska förslagen har hänsyn till detta förhållande tagits vid avfattningen av motsvarande bestämmelser. Ett stadgande, att nämnda meddelande må göras tidigast en vecka eller 14 dagar före förfallodagen, synes böra få inflyta i lagen.

19 §.

Justitierådet von Seth, med vilken *justitierådet Wedberg* instämde:

Enligt första stycket av paragrafen skall den omständigheten, att försäkringsfallet framkallats uppsåtligen eller av grov vårdslöshet, icke hava den i 18 § omnämnda verkan på försäkringsgivarens ansvarighet, om den handlande var i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd, som utesluter tillräknelighet för brott. Däremot tages ingen hänsyn till s. k. förminskad tillräknelighet.

Det kan ifrågasättas, om ej gränsen för relevanta sinnestillstånd härigenom dragits väl snävt. Inom den förminskade tillräkneligheten finnas en mängd grader, från sådana, som stå den absoluta otillräkneligheten mycket nära, till sådana, som i straffrättsligt hänseende icke ens böra giva anledning till straffnedsättning. Ålderdomssvaghet, som nämnes såväl i 5 som 6 § av strafflagens femte kapitel, ger ett gott exempel i förevarande hänseende. Har den fortskridit så långt, att den står nära gränsen till den absoluta otillräkneligheten, kan det innebära en stor obillighet, att en handling begången i sådant tillstånd skall medföra förlust av de fördelar försäkringen avsett att bereda. Den sålunda sjukas skuld kan mycket väl för den allmänna rättskänslan te sig betydligt lindrigare än vid många fall av okvalificerat vållande, som enligt 20 § är utan verkan å försäkringsgivarens ansvarighet, om ej motsatsen uttryckligen avtalats. Saken blir så mycket betänkligare som enligt 85 § i förslaget vid brandförsäkring försäkringsfallets framkallande av försäkringshavarens make i regel likställas med dess framkallande av försäkringshavaren själv.

Å andra sidan kan det naturligtvis ej sättas i fråga att utan vidare i förevarande hänseende likställa den förminskade tillräkneligheten med den absoluta otillräkneligheten.

Ej heller lärer lösningen av svårigheterna böra sökas uti införandet av en i förhållande till tillräknelighetsgraden reducerad ansvarighet.

För min del anser jag, att rättskänslan bäst skulle tillgodoses genom ett tillägg till paragrafen av innebörd, att om den försäkringsfallet framkallande handlingen begåtts under inflytande av sådan rubbning av själverksamheten, som, utan att helt utesluta tillräknelighet för brott, skulle göra det uppenbart obilligt, att försäkringsgivaren bleve fri från ansvarighet, vad i 18 § sägs ej heller skall äga tillämpning.

Jag hemställer alltså, att ett sådant tillägg till paragrafen måtte göras. Det synes utan svårighet kunna inpassas i paragrafens första stycke.

21 §.

Justitierådet von Seth, regeringsrådet Planting-Gyllenbåga och justitierådet Alexanderson:

En verklig uppskattning av det men, försäkringsgivaren lidit av att han ej ofördröjligen underrättats om försäkringsfallet, kan enligt sakens natur ej äga rum i vissa fall, där det likvisst måste antagas, att men för honom uppkommit. Bland annat kan detta uppenbarligen vara förhållandet, då olägenheten består i försvårad utredning, men även exempelvis då försäkringsgivaren icke satts i tillfälle till ingripande i tid för skadas begränsning. Det hemställes därför, att orden »i mån därav» i första stycket måtte såsom i vissa fall oegentliga och i alla händelser överflödiga uteslutas. Vad man med dem velat angiva synes med erforderlig tydlighet uttryckt genom att det medgivna avdraget enligt lagtexten är begränsat till skäligt belopp. Skulle så ej anses vara fallet, kunde ändamålet vinnas genom att ersätta orden »i mån därav» med »efter omständigheterna» eller liknande.

Motsvarande jämkning torde böra företagas i lydelsen av 52 § andra stycket — utan att behöva föranleda ändring i sista punkten av stycket — och kunde utan olägenhet utsträckas till 44 §.

26—28 §§.

Lagrådet:

Innehållet av dessa paragrafer bleve överskådligare, om 26 § finge handla allenast om de båda händelser, då försäkringsavtal förfaller (26 § 1 mom. och 27 § andra stycket), och 27 § angäve dels i ett första mom. de båda fall, då försäkringstagaren äger uppsäga avtalet (26 § 2 mom. och 27 § första stycket), och dels i ett andra den skadeståndsregel, som nu får uppsökas på tre ställen, nämligen i 26 § 3 mom. och båda styckena av 27 §. Även oberoende av sådan omredigering lär skadeståndsregeln lämpligen kunna göras något mindre abstrakt och avfattningen av 28 § böra jämkas så, att hänvisningen till 26 § 2 mom. bortfaller.

32 §.

Lagrådet:

Skulle försäkringsgivaren till sitt fredande mot ett i avtalet grundat anspråk invända, att motparten ej velat foga sig i ett i avtalet inryckt påbud om skyldighet för honom att utan anlitan av biträde förhandla med försäkringsgivaren, kan det med säkerhet förväntas, att även utan lagstöd invändningen skulle i lagtillämpningen lämnas utan avseende. Bestämmelsen i första stycket av paragrafen lär alltså vara överflödig, och det hemställes, att den måtte utgå ur förslaget, desto hellre som vad där stadgas har analog tillämpning vida utöver försäkringsrättens område.

Även om paragrafen bibehålles oförändrad, torde dess rubrik böra förkortas så, att paragrafen helt allmänt anges röra förhandling med försäkringsgivaren.

34 §.

Lagrådet:

Enligt avtalslagen kan i vissa fall ett avtalsvillkor, som ställer sig uppenbart obilligt, få jämkas eller lämnas åsido, och detta kan enligt allmänna rättsgrundsatser ske även i vissa andra fall. Då förslaget icke avser att ersätta utan blott att komplettera vad sålunda gäller om avtal i allmänhet, torde till tydligare utmärkande härav någon redaktionell överarbetning böra ske. Och då det låter tänka sig, att ett villkors obillighet kan undanröjas utan att villkoret helt lämnas utan avseende, torde paragrafens avfattning böra, i likhet med avtalslagen, hålla möjlighet härtill öppen.

Det kan ej gärna vara åsyftat med paragrafens slutord, att en sedvänja inom försäkringsväsendet skall hava utbildat sig i fråga om fall av just samma beskaffenhet som det föreliggande. Desto mindre lärer detta vara förslaget mening, som det lyckligtvis torde kunna antagas, att första förutsättningen för paragrafens tillämpning, den uppenbara obilligheten, endast sällan är för handen. Kanske kunde dock, till förebyggande av varje missförstånd, någon jämkning ske av ordalagen, exempelvis så att slutorden utbyttes mot »där sådant kan anses överensstämma med god försäkringspraxis».

Att paragrafen synes lämpligen böra uppflyttas bland de inledande bestämmelserna, är redan erinrat vid 3 §. Sker så, erfordras ändring jämväl av det paragrafnummer, som citeras i 6 § promulgationslagen.

51 §.

Justitierådet von Seth:

Den fråga, som behandlas i förevarande paragraf, har, såsom framgår av statsrådsprotokollet, givit anledning till olika uppfattningar, huru de intressen, som här korsa varandra, bäst skola kunna bringas i samklang. Det är ju även så, att vilkendera av de vägar, som varit på tal, man väljer för frågans lösning, olägenheter kunna uppstå. Det kan kännas lika hårt att få vidkännas ett kanske avsevärt avdrag från ersättningsbeloppet, därför att en säkerhetsföreskrift åsidosatts, vilken i det föreliggande fallet saknat varje betydelse för skadans inträffande eller omfattning, som att gå förlustig varje ersättning, redan därför att föreskriftens åsidosättande i någon ringa mån inverkat på försäkringsfallens gestaltning.

Om emellertid förslaget ståndpunkt i huvudsak må kunna, ehuru med tvekan, godkännas, så är det därför, att avdragssystemet i förevarande hänseende alltid måste bliva mera blint verkande än den princip förslaget gjort till sin behöver bliva. Avdragets storlek synes, för att ej avdragssystemet skall öppna vägen för godtycklighet och tvister, böra vara på förhand på ena eller andra sättet bestämd i försäkringsavtalet, och detta kan ej gärna ske annat än efter en viss medelproportional för varje föreskrift det gäller att sanktionera. Redan att på ett teoretiskt riktigt sätt fastställa en dylik medelproportional måste komma att bereda svårigheter; och för en smidig tillämpning av avdragsreglerna på de enskilda fallen har man strängt taget ingen annan garanti än den

kulans, som lyckligtvis hittills gjort sig gällande inom försäkringsväsendet. Saken ligger här betydligt annorlunda till än i det fall, som behandlas i förslagets 6 §, där en prorataregel nog merendels leder till en smidigare rättstillämpning än kausalitetsregeln.

Ett bibehållande i förevarande hänseende i huvudsak av förslagets ståndpunkt kan emellertid icke tillrådas annat än under förutsättning, att huvudregeln i första stycket göres sådan, att den för alla fall medger tillbörligt hänsynstagande även till kausalitetsgraden. Detta synes kunna ske, utan att effektiviteten av meddelade säkerhetsföreskrifter äventyras, genom en avfattning, som gäve vid handen, att, vid fall av åsidosättande av en säkerhetsföreskrift, försäkringsgivaren skulle vara skyldig ersätta inträffad skada endast i förhållande till den grad, i vilken skadans inträffande och omfattning, enligt vad som kunnat utrönas, icke berott på föreskriftens åsidosättande. Genom en sådan formulering bleve ju också sörjt för att vid en eventuell prövning inför domstol de formella bevisreglerna ej bleve allt för strängt tillämpade. Iakttages detta, böra i sista stycket orden »i annat fall» utbytas mot »i vidare mån».

Stadgandet i andra stycket skulle säkerligen vinna i tydlighet, om det jämkades till närmare överensstämmelse med de danska och norska förslagen, t. ex. så att uppsägningsrätten angåves skola äga rum, då underlåtenheten vore av väsentlig inverkan på faran eller kunde giva anledning befara fortsatt försumlighet med iakttagandet av meddelade säkerhetsföreskrifter.

Justitierådet Wedberg, med vilken *regeringsrådet Planting-Gyllenbåga* instämde:

Det torde ej sällan bliva synnerligen svårt för försäkringshavaren att visa att säkerhetsföreskriftens åsidosättande saknat betydelse för skadans inträffande eller omfattning, och detta även i sådana fall där erfarenheten ger stöd för antagande att åsidosättandet icke spelat någon roll. Mig vill det synas som om någon lättnad i bevisbördan skäligen kunde försäkringshavaren medgivas och sålunda stadgas, att vid åsidosättande av en föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa skada, försäkringsgivaren är ersättningsskyldig endast och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle ha inträffat även om föreskriften iakttagits.

Vidtages sådan ändring, torde ökad anledning finnas att i tredje stycket göra ett förtydligande som i varje fall synes önskligt. Medan den svenska texten förklarar verkningslöst ett förbehåll om frihet från ersättningsskyldighet »i annat fall» än förut i paragrafen sagts, har den danska, i st. f. de citerade, orden »i videre Omfang». I den norska texten är motsvarande uttryck »i andre tilfelle», men att döma av motiven härtill skall bestämmelsen tolkas som stode det »i andre tilfelle eller i videre omfang». Ett utbyte av »i annat fall» mot »i vidare mån» läter böra ske.

Uppsägningsrätt (paragrafens andra stycke) inträder enligt förslaget då underlåtenheten är av väsentlig betydelse för försäkringsgivaren, medan de danska och norska texterna, med någon inbördes olikhet, göra uppsägningsrätten beroende av att ett nytt åsidosättande av föreskrift, den ifrågavarande eller nå-

gon annan, kan befaras. Det förefaller mig som om den naturliga grunden för uppsägningsrätten knappast kunde vara någon annan än den sist angivna och som om försäkringsgivaren, därest han vill äga den något vidsträcktare befogenhet som synes vara åsyftad med det svenska förslaget, borde vara hänvisad att därom göra förbehåll — något som ju icke är honom förmenat genom stadgandet i tredje stycket.

Justitierådet Alexanderson:

Enligt bestämmelserna i denna paragraf medför åsidosättande av en i försäkringsavtalet till skadas förebyggande eller begränsning meddelad föreskrift icke befrielse från all ansvarighet, ej ens om förbehåll därom gjorts i avtalet. Kan underlåtenheten att uppfylla föreskriften ej läggas den till last, som haft att vaka över dess efterlevande, har den ingen som helst inverkan på ansvarigheten. I motsatt fall medför den ansvarighetens begränsning till den skada, som skulle inträffat även om föreskriften iakttagits.

Dessa materiella regler synas innebära en rent teoretiskt sett rationell lösning av det föreliggande problemet. Huruvida de emellertid i den praktiska tillämpningen ej komme att mången gång innebära en för sträng behandling av försäkringshavaren, synes mera tveksamt. Bevisbördan kommer nämligen att åvila denne ej blott, såsom i lagtexten utsagts, för vederbörande övervaknings-skyldiges frihet från skuld till det åsidosättande, som förelupit, utan jämväl, enligt vad i motiven med rätta angivits, för att föreskriften saknat betydelse i fråga om förebyggande eller minskning av den skada, som faktiskt inträffat. Att i sistnämnda hänseende förebringa en fullt övertygande utredning torde ställa sig ytterst svårt även i fall av den beskaffenhet, att erfarenheten talar emot att tillägga den anbefallda åtgärden synnerlig betydelse såsom säkerhetsmedel; så exempelvis i vissa fall beträffande eldsläckningsmateriels beskaffenhet, förvaring och beredskap. Vissa försäkringsgivare tillämpa för närvarande i den föreslagna kausalitetsregelns ställe den ordning, att de i avtalen förbehålla sig befogenhet att i händelse av underlåten efterlevnad av vissa säkerhetsföreskrifter ålägga försäkringshavaren ett slags vite i form av avdrag intill viss maximiprocent å det försäkringsbelopp, som eljest skulle utgå. Denna befogenhet, vilken torde vara avsedd att åberopas blott i fall, då kausalitetsregelns tillämplighet förefallit att äga viss sannolikhet för sig, men som onekligen kan giva upphov till missbruk, skall försäkringsgivare enligt förslaget vara förbjuden att vidare utöva. Det synes emellertid böra övervägas, om ej förslagets kausalitetsregel lämpligen borde ersättas med en bestämmelse, enligt vilken den skälighetsprövning, som sålunda undandragits försäkringsgivaren, överflyttades till domstolen, med viss begränsning i fråga om förutsättningarna för rätt till dess utövning, men å andra sidan med större frihet i tillmätandet av den verkan, åsidosättandet borde medföra. Förslagsvis kunde nämligen åt en sådan bestämmelse givas det innehåll, att försåvitt ej föreskriftens åsidosättande, enligt vad må antagas, varit utan betydelse för skadans uppkomst eller omfattning, försäkringsgivaren må kunna efter omständigheterna åtnjuta skäligt avdrag å försäkringsbelopp, som eljest bort utgå, eller fullständig befrielse från

ansvarighet. Vinner denna hemställan beaktande, bör tydligen tredje styckets lydelse jämkas på sätt inom lagrådet föreslagits.

58 §.

Lagrådet:

Såsom i motiven framhållits, få bestämmelserna i första stycket sin betydelse framför allt i det fall att försäkringshavaren är försatt i konkurs vid den tid, då försäkringsbelopp utfaller. Man har ansett, att den, som ägde pant- eller retentionsrätt i det försäkrade godset, icke rimligen bör vara hänvisad att taga utdelning i konkursen ur det utfallna beloppet, utan att detta bör direkt tillgodokomma honom i den mån det erfordras för täckande av hans fordran.

Vad retentionsrättshavare angår, torde emellertid härvid, i analogi med vad som iakttagits i 195 § konkurslagen, undantag böra göras för det fall att retentionsrätten tjänar till säkerhet för hyresvärds eller jordägares fordran hos hyresgäst eller arrendator, enär fordringen här icke alltid utgår med bästa rätt.

Jämväl i den händelse ersättningsbelopp avser gods, som vid försäkringsfallens inträffande var belagt med kvarstad för fordran, lärer på yrkande av borgenären beloppet böra utgivas till utmätningsmannen. Ett tillägg härom borde tillika innehålla, att om sålunda utgivet belopp skall gälla vad i 186 § utsökningslagen stadgas om medel, som genom försäljning av kvarstadsbelagd lös egendom influtit.

Justitierådet von Seth:

Billigheten kräver uppenbarligen, att ägaren får skälig tid på sig att avhjälpa skadan, innan panthavaren får söka gottgörelse ur ersättningsbeloppet. Detta torde också hava avsetts, ehuru det ej kommit till uttryck i paragrafens avfattning. Att märka är ju även, att panten regelmässigt finnes i panthavarens besittning, vadan ägaren icke kan vidtaga någon åtgärd med densamma utan att den tillhandahålles honom av panthavaren. Det synes med hänsyn härtill, som om en jämkning i paragrafens lydelse av innebörd, att panthavaren icke får uttaga sin fordran ur ersättningsbeloppet, innan han först tillsagt ägaren att avhjälpa skadan och denna haft skälig tid därtill, vore påkallad av omständigheterna.

75 §.

Justitierådet von Seth:

Enligt denna paragraf skall till marknadsvärdet i avlastningsorten läggas, bland annat, sådan frakt, som *enligt fraktavtalet* skulle utgå, även om transporten icke fullbordades. Det kan emellertid i de i 160 och 161 §§ sjölagen berörda fallen inträffa, att befälhavaren nödgas upplägga varorna å sådan plats, från vilken de, såsom i 70 § av förslaget sägs, icke kunna avhämtas inom rimlig tid och för rimlig kostnad. Så kallad distansfrakt skall då utgå, icke på grund av fraktavtalet, utan omedelbart på grund av bestämmelserna i nämnda paragrafer av sjölagen. I den mån frakten är obetald kommer väl berörda

förhållande merendels att sakna vidare betydelse för försäkringshavaren. Han är enligt 73 § ej skyldig avträda till försäkringsgivaren annan rätt än den han själv har till varorna, och han har ej rätt att komma i besittning av dem annat än mot erläggande av den frakt, som är ogulden. Men om fraktförskott lämnats, ställer sig saken annorlunda. Den del av förskottet, som svarar mot distansfrakten, är bortfraktaren lika litet skyldig återgälda som förskott, beträffande vilket träffats förbehåll, att det skall få behållas, även om transporten icke fullbordas. Det synes, som om med grunderna för bestämmelserna i förevarande paragraf skulle överensstämma, att även ett mot sålunda förskottsvis erlagd distansfrakt svarande belopp inräknas i varornas värde.

82 §.

Lagrådet:

Under sådan uppoffring, som avses i andra punkten, måste hänföras även ett föremål vid eldsvåda skadats av vatten, något som torde bliva den ojämförligt vanligaste anledningen att åberopa den däri givna regeln. Måhända borde detta omfång hos regeln få komma till uttryck i lagtexten.

83 §.

Lagrådet:

Samtliga övriga förslag innehålla, med några olikheter i detaljerna, i sina motsvarande paragrafer bestämmelser, enligt vilka vid brandförsäkring av personlig lösegendom försäkringsgivaren göres ansvarig inom vissa gränser för det fall, att sådan egendom, då skadan sker, tillfälligtvis finnes å annan plats än den vid avtalet uppgivna. Anledningen till att det svenska förslaget icke upptagit en liknande bestämmelse lär vara, att de svenska försäkringsanstalterna hittills icke plägat åtaga sig dylik ansvarighet annat än mot särskilt premietillägg. Enligt vad som blivit upplyst har emellertid under den senaste tiden en ändring ägt rum härutinnan, i det att försäkringsanstalterna numera övergått till att meddela s. k. fri bortaförsäkring. Då detta också torde bäst överensstämma med det praktiska livets krav, saknas anledning att i förevarande hänseende bibehålla det svenska förslagets särställning.

En eventuell bestämmelse i ämnet torde böra så nära som möjligt ansluta sig till de grunder, efter vilka försäkringspraxis inrättat sig, dock utan att ingå i detaljer. Måhända kunde lämpligen stadgas, att försäkringsgivaren är skyldig ersätta till annan plats inom riket förflyttad egendom intill ett värde motsvarande högst femtio procent av försäkringsbeloppet, dock i varje fall icke med mer än tretusen kronor. Ett sådant stadgande, vilket lär överensstämma med vad som numera tillämpas inom försäkringsväsendet här i landet, synes skäligen tillgodose såväl de mindre som de större försäkringshavarnas intressen.

85 §.

Lagrådet:

Uttrycket, att makar på grund av söndring leva åtskilda, omfattar enligt terminologien i vår nya familjerättsliga lagstiftning icke de fall, då, såsom det

heter i 7 § lagen om äktenskaplig börd, makar leva åtskilda enligt domstols beslut (jämför 5 kap. 7 och 12 §§ samt 11 kap. 2—5 §§ nya giftermålsbalken och 9 § lagen om barn i äktenskap). Då det icke kan vara förslaget mening att i dessa fall låta försäkringshavaren umgälla vad hans make åtgör, hemställles, att orden »på grund av söndring» måtte få utgå eller paragrafen erhålla en lydelse, som närmare överensstämmer med de danska och norska texterna.

100 §.

Lagrådet:

Ordalagen synas giva anledning till den tolkningen, att de omständigheter, som utgöra förutsättningen för att försäkringsbeloppet skall utbetalas oaktat självmord föreligger, måste ådagaläggas genom en bevisning, som i styrka överstiger vad enligt vanliga bevisregler fordras. Detta skulle dock innebära en för stor stränghet mot den bevisskyldige och lärer näppeligen vara åsyftat. I de danska och norska texterna är motsvarande bestämmelse icke formulerad med samma skärpa. Med hänsyn till det anförda hemställles om en jämkning av paragrafens avfattning.

116 §.

Justitierådet von Seth, regeringsrådet Planting-Gyllenbåga och justitierådet Alexanderson:

Om en person, som mera tillfälligt åtnjuter en högre inkomst, vill genom livförsäkring trygga sin make, ligger det nära till hands, att han ordnar premiebetalningen så, att den infaller just under den tid han kan beräkna att sitta med den högre inkomsten, vare sig så att han betalar premien på en gång, eller så att han erlägger den under en kort följd av år. Särskilt lärer det ofta förekomma, att personer teckna försäkringar mot engångspremier, till vilka de erhålla lån hos försäkringsgivaren mot ränta, som därefter träder i stället för årspremien. I sistnämnda händelse blir ju förhållandet från de synpunkter, som i detta sammanhang äro av betydelse, ungefär detsamma, som om försäkringen tagits mot en över en längre tid utsträckt årlig premiebetalning. I samtliga dessa fall kan uppenbarligen tillvägagångssättet vara fullt lojalt gent emot borgenärerna, nämligen om försäkringstagaren till premiebetalningen eller räntelikviderna ej använde högre belopp, än som stodo i skäligt förhållande till hans villkor vid den tid, då betalningen skedde. Det lärer för sådana fall, då försäkringstagaren handlat fullt lojalt, saknas tillräckliga skäl att av hänsyn till borgenärerna helt undandraga dylika former av livförsäkring det skydd man ansett böra tillkomma försäkringar mot flerårig premiebetalning.

Å andra sidan synes man icke helt kunna bortse från den i motiven framhållna synpunkten, att en livförsäkring, för vilken hela premiebeloppet inbetalas på en gång eller under mycket kort tid, kan innebära en med vissa andra former för kapitalplacering jämförlig anordning.

Det lärer därför vara fullt berättigat, då förslaget icke velat likställa dylika försäkringar med försäkringar mot längre tids premiebetalning. Däremot sy-

nes ett stadgande, motsvarande det, som förekommer i det finska förslaget, att sedan tio år förflutit från försäkringsavtalets tillkomst, utmätning icke i något fall må äga rum av den rätt, som tillkommer försäkringstagaren eller hans make på grund av försäkringsavtalet, på ett något så när tillfredsställande sätt tillgodose alla berättigade intressen. Även om försäkringsavtalets ingående vid den tid, då det ägde rum, hade karaktären av en kapitalplacering, lär detta förhållande efter de tio årens förlopp hava förlorat det mesta av sin reella betydelse. Huruvida försäkringstillgången vunnits genom årliga premiebetalningar eller genom erläggande — regelmässigt i periodens början — av ett eller flera större belopp, med uppoffrande av ränteinkomst å dem, synes dåmera icke behöva komma i betraktande i vidare mån än på sätt av hemställen vid 117 § framgår.

Ett tillägg i huvudsaklig överensstämmelse med nyssnämnda stadgande i det finska förslaget synes alltså böra göras till paragrafens första stycke.

Det lär icke med stadgandet i sista stycket vara avsett att utsäga, vad som skulle kunna utläsas av ordalagen, eller att förmånstagaren skulle hava att jämsides med testamentstagare vidkännas avdrag på försäkringsbeloppet till borgenärernas förnöjande. Det är naturligtvis, såsom också uttryckligen utsades i ett av kommitténs förberedande utkast, endast i den mån borgenärernas fordringar ej kunna utgå ur kvarlåtenskapen, som försäkringsbeloppet bör få tillgripas. Det är påkallat, att detta får komma till tydligt uttryck i paragrafens avfattning.

Justitierådet Wedberg:

Jag lämnar paragrafen utan annan erinran än att sista stycket bör förtydligas så som lagrådets övriga ledamöter hemställt.

117 §.

Justitierådet von Seth, regeringsrådet Planting-Gyllenbåga och justitierådet Alexanderson:

Stadgandet i denna paragraf om företrädesrätt under vissa förutsättningar och i viss omfattning för försäkringstagarens konkursbo till återköpsvärdet av försäkring, som enligt 116 § är skyddad för utmätning, har genom inledningsorden fått sin tillämplighet begränsad till det fall att konkursen utbrutit inom tio år från försäkringsavtalets ingående. Ehuru skälen för en sådan begränsning icke torde vara starka, även från förslagets ståndpunkt sett, kan den lämnas utan erinran, så länge utmätningensfriheten bindes vid de förutsättningar, förslaget i 116 § uppställer. Mildras dessa förutsättningar på sätt vi vid nämnda paragraf hemställt, torde däremot vara nödigt att låta begränsningen i fråga bortfalla för att icke lämna rum för missförhållanden.

Lagrådet:

En redaktionell jämkning synes erforderlig till tydligare angivande, att konkursboets rätt mot försäkringsgivaren ej avser det till premiebetalning använda

beloppet i dess helhet utan endast vad enligt paragrafens betraktelsesätt för mycket erlagts.

120 §.

Lagrådet:

En jämförelse mellan de fyra parallellförslagens text till förevarande paragraf samt de meddelade motiven därför giver i förstone det intrycket, att det svenska förslaget vad sjukförsäkringen angår står i bestämd saklig motsättning till de övriga. I dessa stadgas, att om sjukdom, som faller under avtalet (enligt finska förslaget: händelse, som omfattas av försäkring för sjukdom), inträffar under loppet av försäkringstiden, svarar försäkringsgivaren även för följder därav, som yppa sig (norska förslaget: inträda) först efter dess utgång; det finska förslaget begränsar dock denna utsträckta ansvarighetstid till ett år från det »händelsen» inträffat. En med det finska förslaget likalydande regel upptager förevarande paragrafs svenska text såsom gällande olycksfallsförsäkring, men låter den ej omfatta sjukförsäkring. En dylik regel säges i motiven vara inom denna försäkringsgren förenad med betydande praktiska svårigheter, vilkas innebörd ej närmare angives. Det tillägges, att föga rimligt vore, om kroniska sviter av en akut sjukdom skulle vara inbegripna under försäkringen.

Till detta sistnämnda uttalande kan erinras, att intet av förslagen torde hava tagit bestämd ståndpunkt till spörsmålet, vilka följder av ett sjukdomsfall försäkringsgivarens ansvarighet omfattar, utan har dess besvarande ansetts böra i första hand ankomma på försäkringsvillkorens utformning i försäkringsavtalen. Vad i de övriga förslagen sagts är blott, att den omständigheten i och för sig, att försäkringstiden går till ända innan en dessförinnan utbruten sjukdom tillfullo avlupit jämte de följder därav, som må vara omfattade av försäkringen, icke skall utesluta ansvarighet för försäkringsfallet i dess helhet. Förutsättningen därvid är, såsom i förslagens motiv framhålles, att sjukdomen verkligen redan kommit till utbrott; att exempelvis smitta förvärvats är icke nog. Sett mot bakgrunden av dessa uttalanden i de övriga förslagen kan det svenska förslaget däremot synas innebära, att även för en redan utbruten sjukdom ingen ersättning gives i vad avser den tid den fortvarar efter försäkringstidens utgång. Detta läser dock icke vara förslagets verkliga ståndpunkt. Paragrafens avfattning vinner sin förklaring därav att redan sjukdomens utbrott betraktas såsom försäkringsfall, medan däremot vid olycksfallsförsäkringen icke olyckshändelsen, utan ett, måhända först senare framträdande, men därav är försäkringsfall. Mot riktigheten av ett sådant betraktelsesätt torde icke något vara att invända, och från denna utgångspunkt är den i paragrafen givna bestämmelsens begränsning till att gälla blott olycksfallsförsäkring fullt motiverad.

Härav följer emellertid, att förslaget i fråga om sjukförsäkring icke ens indirekt uppställer någon tidsgräns för att följderna av ett sjukdomsfall skola, i saknad av bestämmelse i försäkringsvillkoren, kunna omfattas av försäkringen; och det ovan återgivna uttalandet i motiven torde vara så att förstå,

att en dylik tidsgräns funnits överflödigt, enär en sjukförsäkring i allt fall icke kan förutsättas vara beviljad på sådana villkor, att långt efter den akuta sjukdomen uppträdande sviter omfattas av försäkringen. Förslaget text överensstämmer således i sak, såvitt sjukförsäkring angår, med det danska och det norska förslaget, men står i motsättning mot det finska, medan vid olycksfallsförsäkring förhållandet är det omvända.

Inom sistnämnda försäkringsgren svarar nämligen enligt såväl svenska som finska förslaget försäkringsgivaren ej för andra efter försäkringstidens utgång framträdande följder än dem, som yppat sig sist inom ett år efter olycksfallet; danska och norska förslagen kvarstå däremot på den ståndpunkt, som intogs i samtliga försäkringskommittéernas år 1921 framlagda utkast, i det att ej heller på olycksfallsförsäkringens område uppställdes någon dylik tidsgräns. Det synes förtjäna övervägas, huruvida ej en återgång till denna äldre ståndpunkt lämpligen borde ske. Frågan är väl av ganska underordnad betydelse bl. a. av det skäl, att skador, som först efter längre tid än ett år efter olycksfallet yppa sig, i de allra flesta fall torde höra till dem, som redan på grund av sin art äro i försäkringsvillkoren undantagna från ersättande. Men just härigenom utmönstras å andra sidan de svårare osäkerhetsmomenten vid bedömande av frågan om kausalsammanhang mellan olyckshändelse och senare ohälsa eller annat men. Det förnämsta skälet för tidsbegränsningen lär dermed förlora sin betydelse. För övrigt måste ju tidsavståndet medföra skärpning i kraven på den bevisning om kausalsammanhang, som det åligger försäkringstagaren att förebringa. Härtill kommer, att då olycksfallsförsäkringsavtal ofta är slutet för lång tid eller för den försäkrades livstid, det mycket väl skall kunna inträffa, att tidsavståndet mellan olycksfall och dess påstådda följd kan bli högst betydligt, även då båda falla inom försäkringstiden; och för denna händelse har det ju enligt vad av motiven framgår — även om lagtexten måhända ej kan sägas vara rätt tydlig härutinnan — icke varit avsett att någon tidsbegränsning skall gälla. Tillräckliga skäl att i lag stadga en sådan synes vid dessa förhållanden ej heller föreligga för det i förslaget åsyftade fallet.

124 §.

Lagrådet:

Skyldigheten att vidtaga åtgärd till avvärjande eller begränsande av skada är enligt denna paragraf allenast så till vida inskränkt, att åtgärd icke får påkallas av beskaffenhet att innebära ett oskäligt ingrepp i den försäkrades rätt att bestämma över sin person. I fråga om skadeförsäkring är försäkringshavarens skyldighet enligt 52 § begränsad till att avse endast vad som motsvarar hans förmåga eller, såsom det i paragrafen även uttryckes, vad som är honom möjligt, därvid således hänsyn toges till ekonomiska och andra för hans förmåga avgörande förhållanden, och av en jämförelse med 53 § får väl också anses framgå, att kostnaderna för den åtgärd, som kan komma i fråga, ej få stå i oskäligt förhållande till vad som är att vinna med densamma. Visserligen är det vid olycksfalls- och sjukförsäkring riktigt att tillbör-

lig hänsyn tages till rätten att bestämma över den egna personen, men även den begränsning, som betingas av omfattningen av vederbörandes förmåga i ekonomiskt och annat avseende samt kostnadens relativa skälighet i övrigt, bör här liksom i fråga om skadeförsäkringen vinna uttryck.

Förslaget till lag angående införande av lagen om försäkringsavtal.

1 §.

Lagrådet:

Tiden för ikraftträdandet torde för samtliga i lagkomplexet ingående lagar böra sättas till den 1 januari 1928 och en däremot svarande jämkning företagas i tidsbestämmelserna i 1 § tredje stycket förevarande lag och i slutstadgandet till lagen om ändring i vissa delar av lagen om försäkringsrörelse.

8 §.

Lagrådet:

Av det i första stycket föreslagna stadgandet följer, att verkan av att förmånstagare blivit insatt skall, där förordnandet givits före nya lagens ikraftträdande, bedömas efter nu gällande rätt, vilken i väsentliga avseenden skiljer sig från förslaget regler (jfr högsta domstolens protokoll den 15 juni 1926 första rummet). Teoretiskt är väl denna gränsbestämning för den nya lagens giltighetsområde fullt riktig. Men faktiskt torde de allra flesta försäkringstagare med sitt förordnande åsyftat och trott sig vinna en rättsverkan vida närmare i överensstämmelse med de regler, som nu föreslås skola gälla, och det kan befaras, att de långt ifrån alltid skulle uppmärksamma nödvändigheten att för detta ändamål förnya förordnandet efter det nya lagen trätt i kraft. Det synes därför bättre överensstämma med sakläget, om i stället för vad första stycket nu innehåller det stadgades, att nya lagen skall äga tillämpning även i avseende å tidigare insatt förmånstagare, därest icke försäkringstagaren inom viss tid, exempelvis sex månader efter lagens ikraftträdande, med företeende av försäkringsbrevet för anteckning, hos försäkringsgivaren anmäler sin önskan, att verkan av det tidigare insättandet skall bedömas efter vad förut gällt.

Förslaget till lag om inteckningshavares rätt till betalning nr ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.

1 §.

Justitierådet von Seth, regeringsrådet Planting-Gyllenbåga och justitierådet Alexanderson:

Den myndighet, hos vilken nedsättning av brandstod skall ske och som har att vidtaga därav föranledda åtgärder, är enligt förslaget överexekutor. Härutinnan överensstämmer förslaget med det, som av lagberedningen framlades år

1908. I sedermera tillkomna lagar — expropriationslagen, vattenlagen, återköpslagen m. fl. — har emellertid för liknande fall Konungens befallningshavande städse blivit den kompetenta myndigheten. Det torde vara tvivelaktigt, huruvida giltigt skäl föreligger att nu avvika från vad sålunda blivit i lagstiftningen upprepade gånger godtaget. Att förrättningar enligt förslagens bestämmelser icke torde bli synnerligen talrika, men å andra sidan, när de någon gång förekomma, kunna vara av ganska invecklad beskaffenhet, talar i sin mån för att de anförtros åt den myndighet, som med dylika ärenden är mest förtrogen.

När medel nedsatts hos Konungens befallningshavande enligt nyss nämnda lagar, skola de ofördröjligen insättas i bankirättning att där innestå mot ränta. Måhända borde sådan insättning föreskrivas även beträffande nedsatta brandstodsmedel.

Den ersättningsskyldighet vid tillgrepp och förskingring, som åvilar det allmänna jämlikt lagen den 10 juli 1899, avser icke medel, som nedsätts hos Konungens befallningshavande enligt här åsyftade bestämmelser. Det synes förtjänt av övervägande, huruvida icke statsansvaret borde utsträckas även till medel, som enligt förslagens regler eller därmed analoga stadganden nedsättes hos myndighet, denna må nu vara Konungens befallningshavande eller överexekutor.

Justitierådet Wedberg:

Jag instämmer i vad lagrådets övriga ledamöter yttrat, utom såvitt angår utsträckning av den ersättningsskyldighet som jämlikt lagen den 10 juli 1899 åvilar det allmänna.

3—5 §§.

Lagrådet:

För åtskilliga fall, där en in-tecknad fastighets värde till en del omsättes i penningar, stadgas i gällande lag, att denna ekvivalent skall, så långt den förslår, genom ett lagreglerat förfarande komma i första hand in-teckningshavare till godo till gäldande av deras fordringar eller avbetalning därpå. Härom givas, såsom i motiven till detta lagförslags 2 § erinrats, bestämmelser i exempelvis expropriationslagen och lagen om rätt för nyttjanderättshavare att inlösa upplåtet område. Därvid hava emellertid verkningarna i gravationshänseende för fastigheten av en dylik utdelning icke reglerats i speciallagen, utan hava stadgandena härom fått sin plats i in-teckningsförordningen. Med förevarande förslag har man beträtt en annan väg: i nu avhandlade paragrafer fastställes vilken verkan utdelning å in-teckning ur brandskadeersättning skall äga å fastighetens gravation och föreskrives, att in-teckningsdomaren skall göra behörig an-teckning rörande de inträdda förändringarna. I in-teckningsförordningen skall, enligt ett annat i komplexen ingående lagförslag, blott givas en erinran (i 24 §) om vad sålunda är stadgat.

För denna lagtekniska anordning finnas otvivelaktigt goda skäl. Hithörande bestämmelser i in-teckningsförordningen hava, sedan lagreglerad utdelning till

inteckningshavare efter hand blivit föreskriven för en mängd olikartade fall, kommit att lida av en betänkelig tyngd och brist på överskådlighet, som genom infogande av nya tillägg skulle ytterligare ökas. Särskilt måste så bliva händelsen, om, såsom förslaget innebär, verkan i gravationshänseende är i visst fall av mera komplicerad art än den eljest förekommande.

Det åsyftade fallet, som behandlas i 4 §, inträffar i fråga om belopp, med vilket försäkringsgivaren av en eller annan anledning icke var ansvarig i förhållande till den brunna byggnadens ägare, men som han likväl, på grund av bestämmelserna i 87 § lagen om försäkringsavtal, nödgats utgiva till inteckningshavares förnöjande. I den mån betalning därvid utfallit på inteckningskapitalbelopp, skall försäkringsgivaren inträda i inteckningshavarens rätt, och i följd därav fastigheten alltjämt — numera till försäkringsgivarens förmån — graveras av ett inteckningsbelopp, motsvarande det guldna; men för att ej de inteckningshavares rätt, till vilkas förnöjande försäkringsbeloppet ej förslog, skall bliva lidande genom det försiggångna uttaget ur fastighetens värde, måste, såsom i motiven framhållits, det inteckningsbelopp, som skall motsvara det guldna, erhålla en plats i företrädesordningen näst efter nyssnämnda inteckningshavares fordringar. Att i den händelse ett flertal inteckningsbelopp sålunda nedflyttas, detta skall ske med bibehållande av deras förutvarande inbördes ordning, lärer vara självklart; och av paragrafens avfattning framgår, att därest inteckning eller del därav jämlikt stadgandena i 25 § inteckningsförordningen tillkommer ägaren själv och fördenskull i förevarande fall ej skolat gäldas, sådan inteckning eller del därav kvarstår i fastigheten orubbad i sitt förutvarande läge, på samma sätt som gäller om inteckningar, vilkas innehavare avstått från rätt till utdelning vid det i förslaget reglerade förfarandet. I dessa hänseenden synas förslagets bestämmelser icke böra föranleda någon erinran; att de kunna i vissa mera egenartade fall komma att medföra svårigheter i tillämpningen och även någon gång icke verka fullt rättvist är olägenheter, som icke torde kunna undvikas. I fråga åter om den tekniska lösning, som valts för genomförande av den ovannämnda nedflyttningen, torde kunna anmärkas, bland annat, att förslagets innebörd därigenom blivit mindre lätt att uppfatta och överskåda än som synes nödvändigt. Verkan å den inteckning, varå kapitalbelopp utfallit, är enligt förslagets 3 § likasom i de i inteckningsförordningens 24 § 2 mom. reglerade fallen, att densamma för motsvarande belopp blir kraftlös. Detsamma gäller i fall, som avses i 4 §, såframt inteckning blott delvis guldits. En ny självständig inteckning med sämre rätt skall i stället meddelas försäkringsgivaren på grund av en av överexekutor upprättad handling, lydande å det guldna beloppet med ränta och förfallande sex månader efter uppsägning. Har däremot hela inteckningsbeloppet utfallit, skall enligt paragrafens andra stycke inteckningen ej bli kraftlös, utan i postponerat skick överlämnas till försäkringsgivaren. Lämpligare synes vara att i detta fall som i alla andra låta inteckningen bliva utan verkan och ersätta densamma med en ny. Detta kan visserligen framstå såsom en onödig omgång, särskilt där någon obetäckt efterföljande inteckning ej finnes och den nya inteckningen alltså kommer att intaga den bortfallnas plats i förmånsordningen. Men samma skäl kan anföras mot att en till fulla gulden

inteckning, som är den sista i fastigheten gällande, skall bortfalla i följd av förfarande, som avses i förslagets 3 § eller i 24 § inteckningsförfordningen, utan att emellertid man ansett sig böra taga hänsyn till detsamma. Låter man det ej heller gälla här, skulle en väsentligt förenklad uppställning av 3 och 4 §§ ernås. I sakligt hänseende skulle vinnas, att den till försäkringsgivaren överlämnade handlingen alltid bleve bärare endast av en betalningsrätt ur fastigheten utan någon därmed förenad personlig fordringsrätt, medan av den i förslaget tillämpade ordningen blir en följd, att så visserligen alltid blir förhållandet, om inteckningsbelopp blott delvis guldits, men att om inteckningen helt guldits, den personliga fordringsrätt mot nuvarande eller tidigare ägare av fastigheten, som må kunna grundas på den äldre handlingen, tillika övergår.

Föreskrifterna i 3 och 4 §§ om skyldighet för överexekutor att förse inteckningshandling med viss anteckning torde i de lagar, som nu reglera liknande fall, anses innefattade i den allmänna hänvisningen till vad som stadgas om fördelning av köpeskillning för utmätningsvis såld fast egendom. Dessa föreskrifter lära förty böra utgå såsom överflödiga och möjligen vilseledande för tolkningen av redan bestående lag.

Justitierådet Alexanderson:

Enligt 3 § skall inteckningen vara utan verkan allenast till den del den verkliga guldits. Har inteckningshavaren visserligen varit berättigad till utdelning men tillkännagivit att han ej önskar betalning skall således, såsom redan framhållits, inteckningen kvarstå orubbad i fastigheten. Däremot har ingen bestämmelse meddelats om den återverkan som, därest inteckningen graverar jämväl andra fastigheter än den, vars byggnad brunnit, kommer att äga rum å de övriga fastigheternas ansvarighet. Att dessa fastigheter icke skola vidare häfta för belopp, som ej längre graverar den fastighet varur det utfallit är visserligen uppenbart. Men hur saken ställer sig, då beloppet på grund av tillkännagivande av inteckningshavaren får inestå, synes mindre klart. Vissa skäl, hämtade från förslagets eget innehåll, lägga visserligen det antagande närmast till hands, att någon förändring icke avsetts skola äga rum i övriga fastigheters ansvarighet för den brist som framdeles må kunna yppa sig vid den ifrågavarande fastighetens exekutiva försäljning. I denna riktning pekar exempelvis det förhållande att överexekutor ej har att ingå i prövning vilken betalningsrätt skulle tillkommit den, som hos honom tillkännagivit sig avstå från del i ersättningen. Får förslagets ståndpunkt antagas vara den angivna, synes det emellertid vara påkallat att den tydligt uttalas i lagtexten.

Till stöd för denna uppfattning kan till en början erinras att ståndpunkten ifråga lärer hava en väsentligt annan innebörd än den, som i 36 § 2 mom. inteckningsförfordningen fått uttryck för det fall att ur en av flera gemensamt intecknade fastigheter utfallit expropriationsersättning el. dyl. Nämda lagrum torde nämligen, enligt vad synes framgå vid jämförelse av dess lydelse med lydelsen av 24 § 2 mom. samma förordning samt bestyrkes av omständigheterna vid dess första upprinnelse (jfr N. J. A. avd. II 1918 s. 345 f.), endast innehålla en erinran därom att i den mån till följd av expropriation,

inlösen av frälseränta o. s. v. belopp varder ur en av flere gemensamt in-tecknade egendomar tillgängligt, som förslår att helt eller delvis täcka denna egendoms primära ansvarighetsdel i den gemensamma in-teckningen och denna förty blir i motsvarande mån verkningslös i nämnda egendom, så bortfaller jämväl övriga egendomsansvarighet för beloppet — en erinran som torde hava ansetts lämplig uttala på det att icke in-teckningshavaren skulle av den falska föreställningen att han för hela sin fordran ändock ägde in-teckningssäkerhet i övriga egendomar förmås att låta t. ex. den inlösta frälseräntans ägare uppbära den på in-teckningen belöpande andelen i lösesumman. Motsvarande erinran har däremot av nära till hands liggande skäl befunnits överflödigt för det fall att betalning till-läggdes en exekutionssökande innehavare av gemensam in-teckning ur medel, som från en av fastigheterna influtit, utan att försäljning av fastigheten kommit till stånd, och hans in-teckning på den grund blir jämlikt 24 § 2 mom. in-teckningsförordningen i samma mån verkningslös i fastigheten.

Ett fall som däremot i visst avseende erbjuder verklig analogi med att vid fördelning genom överexekutor av brandskadeersättning innehavaren av gemensam in-teckning avstår från den på honom belöpande andelen och därmed uppnår att fastigheten kvarstår i orubbat ansvar, föreligger då gemensam in-tecknings innehavare vid exekutiv auktion å en av de graverade fastigheter-na medgiver, att belopp som täckes av köpeskillingen får alltjämt inestå i fastigheten. För detta fall intager gällande lag i fråga om återverkan på övriga fastigheter en ståndpunkt rakt motsatt den förslaget antagits omfatta; enligt 36 § 1 mom. andra stycket in-teckningsförordningen skola övriga fastig-heter ej längre svara för vad ur köpeskillingen för den sålda kunnat utfås, men fått i denna inestå. Denna bestämmelse läser i själva verket vara en omedel-bar följsats av den allmänna huvudregeln i förordningens 32 § om den gemensamma ansvarighetens innebörd. Och det kan ligga nära till hands att vad så-lunda gäller om exekutiv köpeskillning jämväl borde gälla om brandskadeersät-ning, som skall av överexekutor fördelas. En olikhet mellan dessa båda fall förefinnes visserligen därutinnan att medgivandet vid den exekutiva försälj-ningen alltid sker till fastighetsinroparens förmån såtillvida som det i motsva-rande mån minskar det belopp han har att kontant gälda och alltså ej bereder efterföljande in-teckningshavare ökad utsikt att få sin fordran täckt, medan däremot andel i brandskadeersättning, från vilken en in-teckningshavare av-stått, skall komma efterföljande in-teckningshavare till godo, så långt det för täckning av hans betalningsrätt erfordras och — vid ersättning enligt 4 § förslaget — för så vitt hans in-teckning ligger inom sådant värde å fastigheten i dess helhet, att för honom verkligen uppkommit förlust genom bran-den. Men denna olikhet är uppenbarligen i förevarande avseende utan stör-re betydelse, då den icke innebär någon skillnad i ställningen för särskilda ägare till övriga fastigheter eller för innehavare av särskilda in-teckningar i dessa med sämre rätt än gemensamma in-teckningen. Emellertid föreligger i ett annat långt viktigare hänseende en betydande olikhet. Då i det fall förslaget avser fråga är icke om realisation av den häftande fastigheten, helt eller delvis, vare sig på initiativ av borgenär eller genom tvångslösen i

allmänt eller enskilt intresse, utan om utbetalad ersättning för en faktisk minskning i värde genom inträffad skada, vilken ersättning i ägarens hand kan väntas esomoftast bliva använd till skadans reparation, har man helt naturligt funnit sig icke kunna föreskriva att den i 2 § avhandlade förrättningen för det utfallna beloppets fördelning å rättshavare i fastigheten ovillkorligen skall äga rum, även om beloppet överstiger en tiondel av brandförsäkringsbeloppet för fastighetens åbyggnader. Såsom av 1 § framgår skall försäkringsgivaren utbetala ersättningen direkt till fastighetsägaren, så framt denne visat medgivande därtill från samtliga inteckningshavare. Någon ändring av förslagets ståndpunkt härutinnan lärer av praktiska skäl icke vara tillräddig. Och det underhandsmedgivande som således kan äga rum från en gemensam inteckningshavares sida kan tydligen icke få verka befriande från ansvarighet å övriga graverade fastigheter. Vid sådant förhållande torde det icke böra ifrågakomma att uppställa en motsatt regel för det fall att avstående av betalningsrätt sker i det hos överexekutor anhängiga förfarandet. Resultatet av förslagets förmodade ståndpunkt blir i själva verket intet annat än att det nya rättsskydd förslaget bereder innehavare av inteckning i den av branddrabbade fastigheten icke utsträcker att omfatta ägare av andra med fastigheten gemensamt intecknade fastigheter eller inteckningshavare i dem.

Jag hemställer alltså om förslagets förtydligande i den angivna riktningen.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen.

Lagrådet:

Med stadgandet i andra punkten av andra stycket åsyftas, att utmätningensfriheten skall gälla dels själva rätten till pension eller livränta, men allenast i den mån vad sålunda tillkommer gäldenären icke överstiger 1,500 kronors årsränta, och dels, med samma begränsning, vad av förfallet belopp — det må vara inestående eller lyftat — erfordras till underhåll såsom i första stycket sägs. Vad sålunda är meningen synes icke eller endast med svårighet kunna utläsas ur den föreslagna formuleringen. Lagtexten skulle vinna i klarhet, om andra stycket avfattades så, att stadgandena om pension å rikets stat gjordes direkt tillämpliga å alla slag av pension eller livränta, men — såvitt gäller pension eller livränta varom nu talas i andra punkten — endast i den mån som av lagrådet nyss angivits.

Det förefaller lämpligt att i denna paragraf giva en särskild erinran, utöver vad som ligger i tredje stycket, om den ytterligare utmätningensfrihet som kan äga rum för pension eller livränta, vilken utgår på grund av försäkring.

Förslaget till lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Lagrådet:

Vinnes beaktande för vad lagrådet ovan hemställt i fråga om 4 § andra stycket förslaget till lag om inteckningshavares rätt till brandskadeersättning, föl-

jer däray, att orden »eller till förmånsrätten nedsättes» böra utgå. Å andra sidan torde, på sätt Konungens befallningshavande i Uppsala län framhållit, en erinran böra göras i inteckningsförordningen därom att enligt den föreslagna särskilda lagen. ny inteckning kan på överexekutors begäran meddelas för be-
lopp, varför inteckning enligt samma lag blivit utan verkan, med ränta. Med hänsyn till det nära sambandet mellan den äldre ansvarighetens bortfallande och den nya inteckningens meddelande, torde denna erinran kunna få sin plats i förevarande mom.

En hänvisning, motsvarande den som här införes, bör givas i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

Förslaget till lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister.

Lagrådet:

För vinnande av överensstämmelse med terminologien i förslaget till lag om försäkringsavtal lärer uttrycket »försäkringstagare» böra utbytas mot »försäkringshavare».

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Lagrådet:

Förslaget lämnas utan anmärkning.

Ur protokollet:

A. V. Stenkula

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 januari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för socialdepartementet och handelsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren, lagrådets den 25 oktober 1926 avgivna utlåtande över de den 9 april 1926 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om försäkringsavtal;
- 2) lag angående införande av lagen om försäkringsavtal;
- 3) lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal;
- 4) lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen;
- 5) lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;
- 6) lag om dispaschörs befattning med försäkringstvister, samt
- 7) lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Föredraganden anför:

»Det förslag till lag om försäkringsavtal, som nu föreligger, utgör ett led i det gemensamma nordiska lagstiftningsarbetet på obligationsrättens område. Förslaget har, på sätt framgår av vad min företrädare i ämbetet anført till statsrådsprotokollet den 9 april 1926, utarbetats av försäkringslagstiftningskommittén under samarbete med kommittéer från de tre övriga nordiska länderna och erbjuder endast få avvikelser från dessa kommittéers motsvarande förslag. Genom de föreslagna bestämmelsernas upphöjande till lag skulle tvivelsutan en kännbar lucka i vår lagstiftning fyllas och ett betydelsefullt steg vara taget för vinnande av överensstämmelse mellan de fyra nordiska ländernas lagstiftning inom förmögenhetsrätten.

Till skydd för försäkringstagaren har åt vissa stadganden givits tvingande kraft. De inskränkningar i avtalsfriheten, som sålunda ifrågasatts, äro enligt min mening — bortsett från en bestämmelse som i det följande skall närmare beröras — av den art, att de icke kunna anses verka hämmande för en sund och naturlig utveckling av försäkringsväsendet.

Enligt förslaget skola dess bestämmelser äga tillämpning jämväl å sjöförsäkring, vilken försäkringsform för närvarande är föremål för reglering i 10 kap. sjölagen. Mot vad sålunda föreslagits och särskilt mot de ifrågasatta inskränkningarna i avtalsfriheten hava vid olika tillfällen invändningar framställt från representanter för sjöförsäkringsväsendet. Dessa invändningar hava emellertid under frågans föregående behandling icke vunnit beaktande. Av de fyra kommittéernas ledamöter hava samtliga, med undantag av den, som inom den svenska kommittén företrätt sjöförsäkringen, enat sig om att låta bestämmelserna omfatta jämväl denna försäkringsgren. Min företrädare i ämbetet har icke funnit anledning att frångå kommitténs förslag i denna del. I lagrådets utlåtande framhålles, att lagrådet ej kunnat finna annat än att förslagets ståndpunkt härutinnan är välgrundad. Efter det lagrådets yttrande avgivits har de svenska sjöassuradörernas tarifförening, med instämmande av sex utanför föreningen stående sjöförsäkringsbolag, i en till Kungl. Maj:ts ingiven skrivelse hemställt, att bestämmelserna om sjöförsäkring måtte utgå ur förslaget och att sjöförsäkringen, eventuellt med de ändringar som med hänsyn till dess säregna beskaffenhet kunna anses lämpliga, fortfarande måtte få kvarstå i sjölagen. I skrivelsen påyrkas vidare, att för sjöförsäkringens vidkommande några tvingande bestämmelser icke måtte inflyta i lagen. För den händelse lagförslaget skulle anses böra i sitt nuvarande skick framläggas för riksdagen, hemställes slutligen, att det måtte tillses, att den blivande lagen om försäkringsavtal icke erhåller gällande kraft, förrän den blivit antagen även i de övriga nordiska länderna.

De skäl, som i skrivelsen åberopas för att utbryta sjöförsäkringen ur förslaget, utgöra allenast en sammanfattning av det som tidigare blivit anfört till stöd för en dylik anordning. Vid sådant förhållande må det tillåtas mig att rörande denna punkt hänvisa till vad som förekommit vid frågans föregående behandling.

Vad därefter angår den tvingande karaktären av vissa bestämmelser har jag kommit till den uppfattningen, att de i 25 § beträffande försäkringsgivarens regressrätt föreslagna inskränkningarna i avtalsfriheten kunna medföra vissa olägenheter särskilt för sjöförsäkringsbolagen men även inom andra försäkringsgrenar. Vid sådant förhållande och då något missbruk av avtalsfriheten på detta område näppeligen torde kunna befaras, har jag ansett ifrågavarande tvingande bestämmelse böra utgå. Beträffande lagens ikraftträdande vore det visserligen icke uteslutet att låta den lända till efterrättelse för sjöförsäkring först från och med den dag Konungen bestämde, men för vidtagande av en dylik åtgärd, som — åtminstone i vissa gränsfall — skulle kunna bereda svårighet vid lagens tillämpning, föreligger enligt min mening icke tillräcklig anledning.»

Härefter redogör föredraganden för innehållet av lagrådets utlåtande och anför vidare:

»De erinringar, som framställt av lagrådet eller dess särskilda ledamöter, röra detaljer och äro i stor utsträckning av formell natur. Jag har ansett

lämpligt att före fastställande av den text, som borde föreläggas riksdagen, lämna de tre andra ländernas kommittéer tillfälle att uttala sig över de av lagrådet föreslagna ändringarna. Sedan det visat sig, att man inom dessa kommittéer på så gott som alla punkter av betydelse kunnat ansluta sig till en på grundvalen av lagrådets anmärkningar företagen överarbetning av texten, torde jag nu i anledning av dessa anmärkningar få anföra följande:

Lagrådet har i fråga om 3 § av förslaget till *lag om försäkringsavtal* förordat, att bestämmelsen måtte uteslutas ur förslaget och att i stället den i 34 § givna regeln överflyttas till de inledande bestämmelserna. Jag delar lagrådets uppfattning, att 3 § strängt taget är överflödig, men då det visat sig, att de praktiska försäkringsmännen satt stort värde på denna bestämmelse ur den synpunkten, att den åtminstone för lekmannen gör lagen mera lättläst, har jag ansett tillräckliga skäl icke vara för handen att vidtaga någon ändring på denna punkt.

På sätt lagrådet vid 4—10 §§ hemställt, har undantagsbestämmelsen i tredje stycket av 6 § begränsats till att omfatta allenast sjöförsäkring och annan transportförsäkring. I samband härmed har motsvarande ändring vidtagits i tredje stycket av 45 §.

Lagrådet har vidare förordat en i viss mån ändrad gruppering av förslagens bestämmelser om försäkringstagarens upplysningsplikt. Om än vissa fördelar skulle kunna ernås genom en dylik omgruppering, äga dessa likväl enligt min mening icke den vikt, att de böra föranleda en ur rättsgemenskapens synpunkt så väsentlig olägenhet, som skulle ligga i en olikartad uppställning av de fyra ländernas lagstiftning på denna punkt. Vid sådant förhållande och då enighet rörande den ifrågasatta omgrupperingen icke synes stå att vinna, har lagrådets hemställan icke kunnat beaktas. För att tydligt utmärka, att 8 och 9 §§ icke skola vara tillämpliga inom området för 4 §, hava vissa redaktionella jämkningar vidtagits. Dessutom har avfattningen av 7 § undergått ändring i den riktning som av lagrådet antytts.

Med anledning av anmärkningar vid 13—16 §§ hava i 13 och 15 §§ gjorts smärre ändringar.

Två ledamöter av lagrådet hava hemställt, att i 19 § måtte upptagas en särskild regel rörande försäkringsgivarens ansvarighet, när försäkringsfallet framkallats av sådan person, som omtalas i 5 kap. 6 § strafflagen. Då jag funnit vissa betänkligheter möta att på förevarande rättsområde — med avvikelse från vad som gäller inom skadeståndsrätten — taga hänsyn till den förminskade tillräkneligheten, har den gjorda hemställan icke kunnat vinna beaktande.

Tillräcklig anledning har icke heller synt mig föreligga att vidtaga den jämkning av lagtexten, som vid 21 § blivit inom lagrådet ifrågasatt.

Ät den i 26 § 3 mom. upptagna skadestandsregeln har jämlikt lagrådets hemställan givits en mindre abstrakt avfattning, varjämte den av lagrådet förordade jämkningen i 28 § blivit vidtagen. Däremot har jag icke funnit tillräcklig anledning att företaga den av lagrådet ifrågasatta omgrupperingen av bestämmelserna i 26 och 27 §§.

Vad lagrådet anmärkt vid 32 § samt i fråga om avfattningen av 34 § har iakttagits.

I anslutning till vad inom lagrådet förordats har jag ansett, att den stränga bevisbörda, som enligt 51 § i det remitterade förslaget åligger försäkringshavaren, bör något lättas samt att den i paragrafens andra stycke omförmälda uppsägningsrätten bör inträda allenast då det kan befaras, att en säkerhetsföreskrift jämväl i framtiden kommer att åsidosättas. Dessutom har anledning synt mig föreligga att låta tredje stycket undergå jämkning. Med iakttagande av det sålunda anförda har paragrafen omarbetats.

Vad angår den i 58 § upptagna bestämmelsen om retentionshavare har lagrådet ansett undantag böra göras för det fall att retentionsrätten tjänar till säkerhet för hyresvärds eller jordägares fordran hos hyresgäst eller arrendator, enär fordringen här icke alltid utgår med bästa rätt. Då ifrågavarande bestämmelse, sammanställd med övriga stadganden rörande försäkring av tredje mans intresse, icke synes mig kunna så tolkas, att den skulle bereda retentionshavaren bättre säkerhet efter ett inträffat försäkringsfall än han ägt dessförinnan, har jag ansett en omarbetning av paragrafen i angivet syfte icke vara behöflig.

Däremot har det synt mig lämpligt att, på sätt lagrådet förordat, i 58 § upptaga särskilda föreskrifter rörande gods, som vid försäkringsfallets inträffande var belagt med kvarstad. Samma föreskrifter böra enligt min mening gälla i fråga om gods, som satts under skingringsförbud. Med iakttagande härav har jag låtit utarbeta ett tillägg till paragrafens andra stycke.

Vad lagrådet hemställt i fråga om 82, 83, 85, 100, 116, 117, 120 och 124 §§ har jag ansett böra vinna beaktande. I enlighet härmed hava dessa paragrafer undergått erforderlig omarbetning.

Tre ledamöter av lagrådet hava hemställt om ett tillägg till 116 § av innebörd, att varje livförsäkring skall vara fri från utmätning för försäkringstagarrens eller hans hustrus gäld, så snart tio år förflutit från försäkringsavtalets tillkomst. Att sålunda utvidga den föreslagna utmätningfriheten på detta område till att avse jämväl försäkringar, för vilka hela premiebeloppet inbetalas på en gång eller under mycket kort tid, synes mig emellertid möta betänklighet. Även om det kan antagas, att ett utsträckt skydd mot utmätning i många fall skulle kunna genomföras utan att borgenärernas berättigade intresse förnärmades, är faran för missbruk dock icke utesluten. Därtill kommer, att, på sätt jämväl inom lagrådet framhållits, en försäkring av här avsett slag kan innebära en med vissa andra former för kapitalplacering jämförlig anordning. De skäl, som kunna åberopas för förslaget att efter tio år mot utmätning skydda ett kapital, som av ägaren använts till att på en gång inbetala premiebeloppet för en livförsäkring, göra sig också gällande t. ex. i sådana fall, då penningarna insatts i en bank, under villkor att beloppet jämte upplupen ränta skall utbetalas när insättaren uppnått en viss ålder eller, om han dessförinnan avlider, till hans hustru och barn. En lagstiftning, som bereder en person möjlighet att placera ett kapital så, att det efter viss längre tids förlopp blir oåtkomligt för hans borgenärer, synes därför, om den anses önskvärd.

icke lämpligen kunna inskränkas till att gälla allenast penningar, vilka använts till anskaffande av livförsäkring; ämnet torde i så fall böra upptagas till behandling i vidare omfattning. För närvarande anser jag anledning icke föreligga att stadga utmättningsfrihet i andra fall än sådana, då, på sätt i motiven till lagförslaget framhålles, livförsäkringens särställning tydligt framträder, d. v. s. då premiebetalningen är fördelad över en längre tidrymd. Redan en dylik lagstiftningsåtgärd kommer att medföra, att för det övervägande flertalet av alla livförsäkringar ett effektivt skydd skapas mot anspråk från försäkringstagarens och hans makes borgenärer.

Vad beträffar förslaget till *lag angående införande av lagen om försäkringsavtal* har lagrådet förordat, att det i 8 § första stycket föreslagna stadgandet måtte utbytas mot en bestämmelse av innehåll, att nya lagen skall äga tillämpning även i avseende å tidigare insatt förmånstagare, därest icke försäkringstagaren inom viss tid, exempelvis sex månader efter lagens ikraftträdande, med företeende av försäkringsbrevet för anteckning, hos försäkringsgivaren anmäler sin önskan, att verkan av det tidigare insättandet skall bedömas efter vad förut gällt. I likhet med lagrådet anser jag det vara önskvärt, att de i nya lagen givna bestämmelserna om förmånstagares insättande och om återkallelse därav skola komma till tillämpning jämväl å tidigare vidtagen åtgärd, som har sådan innebörd. Då dessa bestämmelser innebära, att ett förordnande om förmånstagares insättande när som helst kan av försäkringstagaren återkallas, såframt han ej gentemot förmånstagaren förbundit sig att låta förordnandet stå vid makt, torde det emellertid näppeligen föreligga något praktiskt behov att, på sätt lagrådet ifrågasatt, uttryckligen tillerkänna försäkringstagaren befogenhet att inom viss tid anmäla sin önskan att rättsförhållandet skall bedömas enligt förut gällande rätt. I anslutning till vad jag nu anfört har jag låtit utarbeta förslag till ändrad lydelse av första stycket i 8 §.

Jämlikt lagrådets erinran vid 1 § av förslaget till *lag om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal*, har den ändring vidtagits, att förrättningar enligt förslagets bestämmelser skola verkställas av Konungens befallningshavande. Tillräcklig anledning har däremot icke synts mig föreligga att, utöver vad som följer av den i 2 § gjorda allmänna hänvisningen till bestämmelserna om fördelning av köpeskilling för utmättningsvis såld fast egendom, meddela särskilda föreskrifter om nedsatta brandstodsmedels insättande i bankinrättning.

Tre av lagrådets ledamöter hava ansett det vara förtjänt av övervägande, huruvida icke den ersättningsskyldighet vid tillgrepp, som åvilar det allmänna jämlikt lagen den 10 juli 1899, borde utsträckas även till medel, som enligt förslagets regler eller därmed analoga stadganden nedsättas hos offentlig myndighet. Ehuru enligt min mening åtskilligt talar för en sådan anordning, synes det likväl icke lämpligen låta sig göra att nu upptaga frågan till behandling. Många andra fall finnas nämligen, där det med lika god grund kan göras gällande, att staten bör svara för medel, som till ämbetsman eller myndighet inbetalts av enskild person. I vad mån en utsträckt tillämpning av de i 1899

års lag antagna principerna bör ifrågakomma torde vid sådant förhållande böra utredas och prövas endast i ett allmännare sammanhang.

Vad lagrådet anmärkt beträffande 3—5 §§ har jag ansett böra iakttagas. I sådant syfte har jag låtit i erforderlig utsträckning omarbета dessa bestämmelser.

En ledamot av lagrådet har hemställt, att i förslaget måtte upptagas uttryckliga bestämmelser om den återverkan, som, därest en inteckning graverar jämväl andra fastigheter än den, vars byggnad brunnit, kommer att äga rum å de övriga fastigheternas ansvarighet. Att dessa fastigheter icke skola vidare häfta för belopp, som ej längre graverar den fastighet, ur vilken det utfallit, är, på sätt jämväl denne ledamot framhållit, uppenbart. Men av förslaget synes mig ock tillräckligt tydligt framgå, att i sådant fall, då beloppet på grund av tillkännagivande från inteckningshavaren får innestå, någon förändring icke skall äga rum i övriga fastigheters ansvarighet för den brist, som framdeles må kunna yppa sig vid den ifrågavarande fastighetens exekutiva försäljning. Jag anser det därför icke vara påkallat att vidtaga något förtydligande i angiven riktning.

I fråga om förslaget till *lag om ändrad lydelse av 67 § utsökningslagen* har lagrådets erinran iakttagits.

Jämväl förslaget till *lag om tillägg till 24 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom* har i anledning av lagrådets anmärkning undergått jämkning.

I sammanhang härmed har jag jämlikt lagrådets hemställen låtit utarbета förslag till *lag om tillägg till 12 § i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt*.

Utöver vad jag förut anfört hava vissa smärre redaktionella jämkningar företagits i de upprättade förslagen.»

Föredraganden uppläser härefter oförmälda lagförslag samt hemställer, att desamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

H. Stefenson.